

Gymmen & chimies

Discoursstudie naar de sportparticipatie van meisjes in Overvecht

Auteur: Simon den Heeten
Studentnummer: 5733383
Scriptiebegeleider UU: drs. Sabah Chalhi
Tweede lezer: drs. Michel van Slobbe
Scriptiebegeleider Gemeente Utrecht: Antje Velthuis
Datum van inleveren: 20 september 2017
Masterthesis Sportbeleid & sportmanagement
Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Gemeente Utrecht

Voorwoord

Eindelijk klaar. Geen scriptie meer, geen student meer. Ik heb veel van de scriptie geleerd, maar het is goed dat het af is. Dat de scriptie hier voor u ligt heb ik te danken aan veel actoren.

Als eerste wil ik de jongeren danken voor hun medewerking. Zij hebben mij een grote dienst bewezen met hun medewerking. Ik vond het heel leuk om met ze te spreken. Ik houd zelf veel van sport en ben altijd benieuwd naar waarom andere mensen niet sporten. Hoe meer ik met ze sprak, hoe meer ik erachter kwam dat hun motieven om te sporten veel op die van mij lijken, maar dat ze door belemmeringen niet altijd sporten. Daarnaast wil ik alle gesproken gemeentelijke betrokkenen bedanken voor de gesprekken. Iedereen was zeer behulpzaam. Zij hebben mij geholpen om met jongeren te spreken en stelden locaties beschikbaar voor mij. Ik heb gemerkt dat er veel mensen met het hart op de goede plek zich inzetten om de sportparticipatie te verhogen.

Ik wil hiernaast mijn scriptiebegeleidster Sabah Chalhi bedanken. Het onderzoeksproces is niet in stijgende lijn verlopen, maar zij bleef mij motiveren om door te gaan. Hiernaast wil ik Inge Claringbould en Michel van Slobbe als mastercoördinatoren danken voor de waardevolle colleges en gesprekken.

Speciale dank gaat uit naar mijn collega's bij de Gemeente Utrecht. Antje Velthuis wil ik daarbij in het bijzonder noemen. Ik heb van haar alle ruimte gekregen om aan mijn scriptie te werken. Alle collega's doe ik een shout-out omdat ze belangrijk voor me zijn, met bijvoorbeeld Lars Veldboom als mentor vanaf het begin, maar vooral Antje weet hoeveel ik haar dank.

Tot slot wil ik iedereen bedanken die in de afgelopen maanden mij hebben afgeleid. Mijn familie heeft mij altijd gesteund en geholpen. Tot zover mijn dankbetuigingen. Als ik ooit nog een keer een Oscar win, lees ik dit voorwoord voor. Ik sluit als clichéliefhebber graag af met de woorden: veel leesplezier!

Simon den Heeten

Samenvatting

Gymmen en chimies betekent in straattaal sporten en meisjes. In deze studie is onderzocht welke denkbeelden en opvattingen er over sportparticipatie van meisjes zijn. De taal, waarin deze denkbeelden en opvattingen tot uiting komen, noemt men ook wel discours. Studie naar de sportdeelname is belangrijk, omdat onder jongeren een grote sportuitval plaatsvindt. Vooral jongeren uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status sporten minder vaak. Daarnaast sporten vooral meisjes met een niet-westerse etniciteit (vooral Turkse en Marokkaanse meisjes) minder. In de Utrechtse wijk Overvecht, waar veel meisjes uit deze groepen wonen, is de sportdeelname het laagst van alle wijken in Utrecht. De Utrechtse beleidsmakers hebben de wens dit te veranderen, omdat ze veel waarde aan sport hechten. Doel van dit onderzoek is om inzicht te geven in de discourses over de belemmeringen tot sportparticipatie van deze meisjes.

In dit onderzoek is middels kwalitatief onderzoek kritisch gekeken naar de discourses onder jongeren en onder gemeentelijke betrokkenen. Negentien geïnterviewde jongeren hadden een leeftijd tussen de 12 en 18 jaar en waren woonachtig in Overvecht en/of zaten daar op een vmbo-school. Alle respondenten hadden een niet-westerse migrantenachtergrond. De dertien gesproken meisjes deden niet (meer) aan sport en gaven in gesprekken aan wat voor hun belemmeringen zijn om te gaan sporten. De zes gesproken jongens gaven hun visie op de belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes. Bij dit onderzoek zijn vier focusgroepen en één individueel interview met jongeren afgenomen, allen met behulp van een topiclijst die was samengesteld op basis van literatuurstudie.

De zeventien gemeentelijke betrokkenen zijn individueel gesproken en waren beleidsmakers, beleiduitvoerders en onderzoekers. Voordat de gesprekken met hen plaatsvonden is de meest recente sportnota "*Utrecht sportief en gezond*" (2017-2020) geanalyseerd op hoe er over sport wordt geschreven in relatie tot jongeren.

Uit de analyse van de resultaten van de gesprekken met jongeren blijkt dat sport als positief wordt beschouwd door meisjes, vooral omdat het gezond is. Het medisch discours speelt daarmee een belangrijke rol, want ook de gemeente draagt dit in haar beleid uit. Hiernaast geven zowel jongens als meisjes aan dat sport plezier brengt en vertellen ze dat ze sociale motieven hebben om te sporten. De gemeente zet sport ook in om mensen bij elkaar te brengen en mensen plezier te brengen.

Er worden verschillen gevonden tussen de belemmeringen die door jongeren en die door de gemeentelijke betrokkenen worden aangedragen. Bij gemeentelijke betrokkenen zijn de lagere economische status en de cultuur de meest genoemde belemmeringen om te gaan sporten. De meisjes geven echter aan dat ze vooral zelf moeite hebben met het sporten met jongens. Het bekeken worden door jongens, de male gaze, wordt vooral door meisjes genoemd als belangrijke belemmering om te gaan sporten. Meisjes willen wel sporten, maar het liefst alleen met andere meisjes.

Jongens geven aan dat meisjes opvallen en bekeken worden wanneer ze afwijkend gedrag vertonen. Met deze dissonantie bedoelen jongens het niet fanatiek meedoen of het dragen van lange kleding. Jongens vinden het normaal dat meisjes sporten en houden rekening met krachtsverschillen. Aan de andere kant moeten meisjes niet sterker zijn dan jongens. Dan schamen jongens zich juist. Hiernaast zijn er voor meisjes ook kenmerken van sport die belemmerend werken. Het gaat hierbij om competitiviteit, homogeniteit en hegemonische masculiniteit. Deze zorgen er ook voor dat sport geen prioriteit bij meisjes is.

Ondanks dat er al weerstand wordt geboden tegen belemmeringen, moet de drempel verder worden verlaagd om de sportparticipatie van meisjes te verhogen.

Omdat er al veel adviezen zijn verschenen, wordt voorgesteld om in een vervolgstudie onderzoek te doen naar de wijze waarop de adviezen van deze studies daadwerkelijk in de praktijk worden uitgevoerd. Advies uit deze studies, die de onderzoeker steunt op basis van dit onderzoek, is bijvoorbeeld dat invloedrijke actoren als ouders, trainers en scholen betrokken worden bij de sportparticipatie van de meisjes. Voor de verhoging van sportparticipatie is het daarnaast van belang dat meisjes (met een niet-westerse migrantenachtergrond) worden betrokken in de samenstelling van het sportaanbod.

Advies op basis van de sportbehoeften van de geïnterviewde meisjes is dat er voldoende aanbod moet zijn waar meisjes alleen met meisjes/vrouwen kunnen sporten. Tegelijkertijd is het goed dat er gemixt gesport blijft worden om problemen als stereotyperingen die voortkomen uit seksesegregatie te voorkomen. Daarom wordt opgeroepen om vervolgstudie te doen naar hoe meisjes willen sporten met jongens. Het sportaanbod zou ook sterker moeten focussen op plezierbeleving en deelnemen, in plaats van op competitiviteit die regulerend is in de sportsetting. Voor zowel jongens als meisjes is winnen niet de belangrijkste reden om te sporten. Alleen als het sportaanbod verandert, kunnen de doelen waarvoor *sport als middel* door de overheid wordt ingezet via sport bereikt worden.

Sleutelbegrippen: sportparticipatie ▪ discoursstudie ▪ jongeren ▪ meisjes ▪ gemeentelijke beleidsbetrokkenen ▪ belemmeringen ▪ krachtwijk ▪ niet-westerse etniciteit

Inhoud

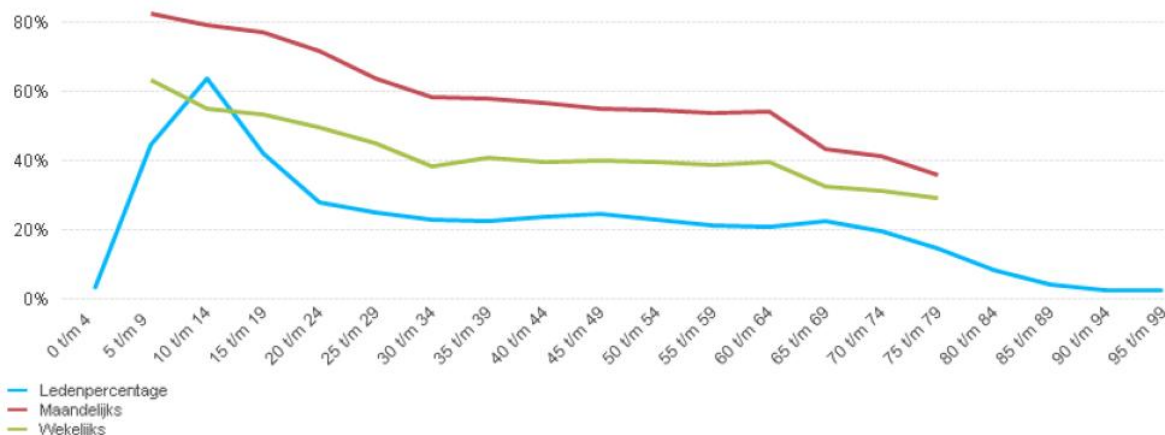
	Blz.
Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	8
1.1 Beleidswaarde van sport	8
1.2 Gemeente Utrecht en Overvecht	9
1.3 Probleem- en doelstelling	10
1.4 Onderzoeksvragen	11
1.5 Maatschappelijke relevantie	11
1.6 Wetenschappelijke relevantie	11
1.7 Leeswijzer	12
2. Theoretisch kader	13
2.1 Wetenschapsfilosofisch perspectief	13
2.2 Invloed van discourses	13
2.3 Lichamelijke norm	14
2.4 Bekeken worden	14
2.5 Weerstand	15
3. Literatuurstudie	17
3.1 Jongeren en sport	17
3.2 Jongeren en discourses	17
3.2.1 Medisch discours: Een maakbaar lichaam	17
3.2.2 Gezondheidsdiscours: Slankheid, schoonheid, gezondheid	18
3.2.3 Sociaal discours: Een maatje meer	18
3.3 Actoren	18
3.3.1 Ouders en de (gezins)cultuur	19
3.3.2 Vrienden	20
3.3.3 School	20
3.3.4 Media	20
3.4 Belemmeringen in sport voor meisjes/vrouwen	21
3.4.1 Competitiviteit	21
3.4.2 Hegemonische masculiniteit	23
3.4.3 Male gaze	23
3.4.4 Homogeniteit	24
3.5 Weerstand in sport	25
4. Methodologie	27
4.1 Kwalitatief onderzoek	27
4.2 Populatie en werving	27
4.3 Semigestructureerde interviews	29
4.4 Focusgroepen	29
4.5 Validiteit en betrouwbaarheid	30
4.6 Data-analyse jongereninterviews	30
4.7 Analyse gemeentelijk discours	31
4.8 Rol van de onderzoeker	32
5. Resultaten	32
5.1 Jongereninterviews	32
5.1.1 Sport is leuk	32
5.1.2 Actoren stimuleren sport	32
5.1.3 Winnen is niet het belangrijkste	33
5.1.4 Jongens zijn reden om niet te sporten	35

5.1.5	Islamitische/Marokkaanse achtergrond	37
5.2	Sportbeleidsanalyse gemeente Utrecht	38
5.2.1	Sport heeft een maatschappelijke waarde	38
5.2.2	Interventies voor jongeren	38
5.2.3	Jongeren in Overvecht	39
5.3	Gesprekken gemeentelijke betrokkenen	40
5.3.1	Cultuur is van invloed	40
5.3.2	Steun ontbreekt	40
5.3.3	Gescheiden sporten	41
5.3.4	Combinatie van factoren	41
6.	Analyse	42
6.1	"Leuk, omdat het goed is voor je gezondheid"	42
6.2	"Ik wil wel, maar dan alleen met meisjes"	43
6.3	"Ze zijn grover"	44
6.4	"Dan gaan ze zien hoe goed ik ben"	45
7.	Conclusie	46
8.	Aanbevelingen	48
8.1	Ondersteun invloedrijke actoren	48
8.2	Gescheiden sporten?	48
8.3	Focus op plezier	49
8.4	Vervolgstudie	50
8.5	Samenvatting aanbevelingen	50
9.	Reflectie	51
Literatuur		53
Bijlagen		57
Bijlage A:	Mail naar scholen	58
Bijlage B:	Ouderbrief	59
Bijlage C:	Beweegwinst	60
Bijlage D:	Topiclijst	62

1. Inleiding

Gymmen en chimies betekent in straattaal sporten en meisjes. In deze studie is onderzocht welke denkbeelden en opvattingen er over sportparticipatie van meisjes zijn. De taal, waarin deze denkbeelden en opvattingen tot uiting komen, noemt men ook wel discours. Studie naar de sportdeelname is urgent, omdat onder jongeren (12-18 jaar) een grote sportuitval plaatsvindt. In vergelijking met andere leeftijdsgroepen is er een relatief grote groep jongeren die stopt met sporten (Elling & Selten, 2016; NOC*NSF, 2016). Zoals te zien valt in afbeelding 1 neemt het percentage jongeren dat wekelijks en maandelijks sport geleidelijk af en daalt het percentage jongeren dat lid is van een sportclub sterk (NOC*NSF, 2016). De verwachting is dat de ledenaantallen in de komende decennia gaan dalen en dat jongeren nog minder gaan sporten (Den Hertog, Pulles, Schoenmaker, Tiessen-Raaphorst & Van Bakel 2017).

Afbeelding 1: Sportparticipatie per leeftijd (NOC*NSF, 2016)

In de sportuitval van jongeren valt een onderscheid te maken tussen verschillende groepen. Vooral jongeren uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status sporten minder vaak. Daarnaast sporten vooral meisjes met een niet-westerse etniciteit (vooral Turkse en Marokkaanse meisjes) minder (Elling & Selten, 2016). In de Utrechtse wijk Overvecht, waar in vergelijking tot andere wijken relatief veel meisjes uit groepen wonen, is de sportparticipatie het laagst van alle wijken in Utrecht (Gemeente Utrecht, 2016a).

Vanuit beleidsmakers bestaat de wens om de lage sportparticipatie te verhogen. Er zijn al verschillende studies gedaan naar de sportbehoeften van jongeren in Utrecht (Van Rhee, 2005; Deelen, 2011; Van Es, 2014) en er zijn interventies ontwikkeld om de sportdeelname te bevorderen (Gemeente Utrecht, 2016b). Ondanks dat, blijft het verschil in sportdeelname bestaan. De vraag is hoe beleid tot verhoogde sportparticipatie van meisjes in Overvecht kan leiden. Het is daarom interessant om te kijken naar hoe gemeentelijke betrokkenen over belemmeringen tot sporten van meisjes denken en hoe meisjes hier zelf over denken. Zit hier verschil tussen? Als dat namelijk zo is, kan dat betekenen dat beleid moet worden aangepast. De waarde van sport is in ieder geval zo belangrijk dat de overheid mensen motiveert om te gaan sporten.

1.1 Beleidswaarde van sport

De Nederlandse overheid geeft al jaren aan dat sport van waarde is. In 2005 kwam het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) met de nota 'Tijd voor Sport', waarin voor het eerst duidelijk werd gesteld dat sport op meerdere overheidsterreinen een belangrijke ondersteuning kan vormen. In dat jaar had het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu onderzoek gedaan naar de gezondheid van sporters in

verhouding tot niet-sporters. Sporters hadden onder andere minder gezondheidsklachten en ervoeren een grotere vitaliteit (Tiessen-Raaphorst, Kerssens, de Bakker & Wendel Vost, 2005 in Deelen, 2011).

De overheid was en is kennelijk nog altijd overtuigd van het nut van sport. Zowel in het huidige Rijksbeleid van het Ministerie van VWS als in het beleid van de gemeente Utrecht wordt de waarde van sport erkend en zijn beleidsdoelstellingen opgesteld, gericht op het verhogen van de sportparticipatie (VWS, 2016; Gemeente Utrecht, 2016b). In de beleidsnota 2016 noemt het Ministerie van VWS (2015: p.11) de rol van sport "cruciaal" bij preventie van ongezondheid.

De gemeente Utrecht heeft als ambitie dat meer Utrechters gaan bewegen en sporten. Sport en bewegen hebben meerdere voordelen en spelen volgens de gemeente een rol bij de ontwikkeling van jongeren. In hun beleidsnota verwoorden ze dit als volgt:

"Onze ambitie is dat meer Utrechters gaan bewegen en sporten. Dat is goed voor de gezondheid, voor een zinvolle vrijetijdsbesteding, voor sociale contacten, voor het activeren van mensen die een steuntje in de rug nodig hebben, voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren."

(Gemeente Utrecht, 2016b:7)

Sport is voor gemeenten een doel op zich, maar ook steeds meer een middel om maatschappelijke doelen te bereiken. Gemeenten moeten echter ook bezuinigen. Mede vanwege deze afnemende financiële middelen roepen het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de overheid op om duidelijke keuzes te maken in waar het geld van sportbeleid de komende decennia op wordt ingezet (Den Hertog et al., 2017).

1.2 Gemeente Utrecht en Overvecht

De gemeente Utrecht is de op drie na grootste gemeente van Nederland (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2016) en groeit in de komende vijftien jaar naar 400.000 inwoners. De gemeente erkent de waarde van sport en trekt jaarlijks miljoenen uit om de sportparticipatie te verhogen. Doel voor de gemeente is dat zoveel mogelijk mensen sporten en bewegen, als onderdeel van een gezonde leefstijl. De gemeente Utrecht geeft in haar sportnota hierbij aan dat het belangrijk is dat jongeren sporten (Gemeente Utrecht, 2016b). De gemeente Utrecht wil graag van jongeren horen hoe zij over sport denken. Sinds december 2016 werkt de gemeente aan *Beweegwinst*. Bij *Beweegwinst* werkt de gemeente met verschillende partijen samen om de sportparticipatie van jongeren in Utrecht te vergroten. De hoofdvraag hierbij luidt: *"Wat zet jongeren tussen de 12 en 18 jaar in beweging en waar hebben jongeren behoefte aan?"*. Doel van dit onderzoek is om een bijdrage te leveren aan *Beweegwinst*.

Overvecht is één van de tien wijken in de stad Utrecht en telt ongeveer 35.000 inwoners. Twintig procent hiervan is jonger dan 18 jaar. De wijk is benoemd tot krachtwijk. Krachtwijken zijn wijken waar de kwaliteit van de leefomgeving door een opeenhoping van problemen achter blijft bij die van andere wijken in de stad (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 2007). Overvecht heeft relatief veel inwoners met een lage economische status (laag inkomen of laag opgeleid). Een aantal cijfers toont aan dat de wijk achterstand heeft op andere wijken in Utrecht. De wijk heeft het hoogste aandeel huishoudens met een bijstandsuitkering: 17%, drie keer zoveel als het stedelijk aandeel. 71,3% van de woningen zijn sociale huurwoningen. Het rapportcijfer dat door inwoners aan de wijk wordt gegeven is het laagst van heel Utrecht (5,6) en het deel van de jeugd dat zich uitgesloten voelt is 20%, 10% hoger dan het stedelijk gemiddelde (Gemeente Utrecht, 2016a).

Meerdere onderzoeken zijn gedaan naar sport in de wijk Overvecht met als doel de sportparticipatie te verhogen (Van Rhee, 2005; Deelen, 2011; Van Es, 2014).

Desondanks blijft de sportparticipatie van meisjes in Overvecht achterlopen. Het stedelijk gemiddelde van jongens die sporten bij een sportclub is 77%. Van meisjes is dit percentage 65%. Van meisjes in Overvecht is dit slechts 49%, het laagste van alle wijken (Gemeente Utrecht, 2015).

In deze studie is gesproken met jongeren. Alle respondenten waren tussen de 12 en 18 jaar en woonden/zaten op een vmbo-school in Overvecht. Alle respondenten hadden een niet-westerse migrantenachtergrond. De dertien gesproken meisjes deden niet (meer) aan sport en gaven in gesprekken aan wat voor hun belemmeringen zijn om te gaan sporten. De zes gesproken jongens gaven hun visie op de belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes.

Ook is met gemeentelijke betrokkenen gesproken om het bestaande beeld van de belemmeringen voor sportparticipatie van meisjes in Overvecht inzichtelijk te maken. De gemeentelijke betrokkenen waren beleidsschrijvers, beleidsuitvoerders en onderzoekers. Beleidschrijvers waren ambtenaren van de gemeente Utrecht, de beleidsuitvoerders werkten met jongeren in Overvecht samen vanuit jongerenwerk of als combinatiefunctionaris sport. De onderzoekers hebben, al dan niet voor de gemeente (Utrecht), onderzoek gedaan dat betrekking heeft op de onderzoeksvraag van deze studie.

Voordat de gesprekken plaatsvonden met gemeentelijke betrokkenen is de meest recente sportnota "*Utrecht sportief en gezond*" (2017-2020) geanalyseerd op hoe er over sport wordt geschreven in relatie tot jongeren.

Studie naar discourses gaat namelijk niet alleen om onderzoek naar gesproken taal, maar ook om andere uitingen zoals teksten (Bryman, 2012).

1.3 Probleem- en doelstelling

NOC*NSF en de gemeente Utrecht vinden het belangrijk dat zoveel mogelijk jongeren sporten. Ondanks dat ze erkennen dat het lastig is hierin verandering te brengen, zetten zij zich hiervoor in (NOC*NSF, 2016; Gemeente Utrecht, 2016b). De gemeente zet zich vooral in voor de groepen die qua sportparticipatie achterlopen. Sportdeelname versterkt volgens de gemeente onder meer de eigenwaarde en geeft jongeren het gevoel dat ze bij de maatschappij horen (Gemeente Utrecht, 2016b). Omdat meisjes in Overvecht sterk achterlopen op het gebied van sportdeelname, zet de gemeente zich ook in deze wijk in om verandering hierin aan te brengen.

Uit onderzoek blijkt dat jongeren vaak geen prioriteit aan sport geven (Van Es, 2014). Het is interessant om na te gaan of dit bij meisjes in Overvecht ook zo is en, als dit zo is, verder na te gaan hoe dit komt. Wat zijn de belemmeringen die ervoor zorgen dat meisjes in Overvecht geen prioriteit aan sport geven?

Doel van dit onderzoek is om inzicht te geven in de discourses over de belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes. Om op zoek te gaan naar welke factoren een rol spelen bij de sportparticipatie van meisjes in Overvecht is het belangrijk om kennis te hebben over de discourses over sport. Discourses zijn belangrijk aangezien deze invloed op het handelen van personen hebben (Foucault 1977, in Calhoun, Gerteis, Moody, Pfaff & Virk, 2012; Van Dijk, 1988; Azzarito, 2009). Discourses zijn namelijk een cultureel systeem van denkbare en opvattingen dat het denken, handelen en ervaren organiseert (Foucault 1977, in Calhoun et al., 2012). Met andere woorden: het zijn bestaande ideeën die invloed hebben op ons handelen. Omdat discourses invloed hebben op het handelen, is het voor een begrip van de belemmeringen tot sportgedrag belangrijk om kennis van verschillende discourses te hebben.

Doelstelling van dit onderzoek is tevens een bijdrage te leveren aan het verhogen van de sportparticipatie van de meisjes in Overvecht. Door de discourses in Overvecht inzichtelijk te maken, kunnen beleidsadviseurs meer gericht beleid gaan ontwikkelen om de sportparticipatie bij deze meisjes te bevorderen.

1.4 Onderzoeksvragen

Uit de doelstelling volgt de volgende hoofdvraag van dit onderzoek:

"Hoe verhouden discourses van jongeren in Overvecht zich tot discourses van betrokkenen van het Utrechtse gemeentelijke beleid omtrent belemmeringen voor meisjes tot sportparticipatie?"

Deze hoofdvraag wordt beantwoord middels de volgende deelvragen:

- ❖ Welke discourses gebruiken jongeren tussen de 12 en 18 jaar uit Overvecht omtrent belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes?
- ❖ Welke discourses gebruiken betrokkenen van het Utrechtse gemeentelijke beleid omtrent belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes?

1.5 Maatschappelijke relevantie

Niet alleen de overheid hecht waarde aan sport. Sport wordt door de maatschappij beschouwd als een activiteit die zorgt voor fysieke gezondheid, positieve emoties en positieve sociale interacties in iemands leven (Roper, 2013, in Pels, 2016). Het Kenniscentrum Sport stelt hierbij dat er 387 wetenschappelijke bewijzen voor het positieve effect van sport zijn (Kenniscentrum Sport, 2017).

Voor de ontwikkeling van sportief gedrag is het belangrijk dat jongeren sporten. Adolescentie is een belangrijke periode voor het ontwikkelen van levenslang gezond gedrag met een actieve leefstijl. Sporten tijdens de adolescentieperiode leidt ertoe dat men op latere leeftijd blijft sporten (Hallal, Victoria, Azevedo, & Wells, 2006).

Sport is alleen niet voor iedereen even toegankelijk. Er zijn verschillende uitsluitende factoren waarom men niet aan sport deelneemt. In de sport worden bijvoorbeeld agressie en competitiviteit gewaardeerd. Deze waarden spelen een centrale rol in sport en schrikken sommige jongeren af om te gaan sporten (Roper, 2013, in Pels 2016). Voor veel adolescente meisjes zijn gymlessen een bron van schaamte. Ze schamen zich bijvoorbeeld voor hun atletische capaciteiten ten opzichte van anderen. Zij voelen zich hierdoor niet op hun gemak bij de gymlessen, wat hen minder motivatie geeft om te sporten (Van Daalen, 2005).

De gemeente Utrecht hecht zoals beschreven veel waarde aan sport, maar hoeveel waarde hechten meisjes er zelf aan? Hoeveel zin heeft het om de keuze te maken om sportgelden te (blijven) investeren in sportaanbod voor hen? Door in gesprek te gaan met jongeren kunnen sportbehoeften van de meisjes in Overvecht inzichtelijk worden gemaakt. Ook kunnen de denkbeelden en opvattingen over belemmeringen in kaart worden gebracht. De gemeente heeft haar beleid geformuleerd op basis van de belemmeringen om te gaan sporten die zij kennen voor (migranten) meisjes. Komen deze wel overeen met de belemmeringen die meisjes zelf aangeven? Als dit niet zo is, moet beleid worden aangepast. Dit onderzoek is belangrijk om ervoor te zorgen dat beleid effectiever wordt afgestemd op de belemmeringen die er volgens meisjes zijn.

1.6 Wetenschappelijke relevantie

Door de jaren heen is veel onderzoek gedaan naar de motieven om te sporten en bewegen (Dishman, Sallis & Orenstein, 1985; Buisman, 1995; McCarthy, 1998; Woudstra, 2009). Ook zijn onderzoeken gedaan naar sport in de wijk Overvecht (van Rhee, 2005; Deelen, 2011; Van Es, 2014). Jongeren zijn gevraagd naar waarom ze niet (meer) sporten. Een van de oorzaken om te stoppen met sporten is dat de prioriteiten van jongeren veranderen ten opzichte van de prioriteiten op eerdere leeftijden. Intrinsiek wordt minder waarde gehecht aan sport dan aan andere activiteiten (Van Es, 2014; Daamen, Veerman, Van Kalmthout & Van der Werff, 2013).

Aan de andere kant zijn er ook extrinsieke factoren van invloed. Het heeft bijvoorbeeld ook te maken met het sportaanbod. Wanneer het aanbod aansluit bij de behoeften van de jongeren, zal de kans dat een jongere besluit te stoppen met sport afnemen (Baar,

2003 in Van Groeningen, 2015). Ook de sociale sportomgeving is van belang. Onder de sociale sportomgeving vallen onder andere ouders, trainers en vrienden. Als deze actoren geen steun en motivatie geven om te sporten, kan dat ook reden voor een jongere zijn om te stoppen (Van Groeningen, 2015).

Vernieuwend aan deze studie is het onderzoeken naar de rol die de discoursen onder jongeren en gemeentelijke betrokkenen over sportparticipatie van meisjes hebben. Er is tot nu toe nauwelijks onderzoek uitgevoerd naar discoursen over sportparticipatie van meisjes. Omdat discoursen volgens Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) invloed hebben op het handelen, is het belangrijk onderzoek te doen naar de redenen van meisjes in een krachtwijk om niet te gaan sporten.

Met kwalitatieve onderzoeken, zoals discoursstudie, kunnen de achtergronden van sportparticipatie beter worden begrepen (Vu, Murrie, Gozalez & Jobe 2006). In deze studie zijn zowel jongens als meisjes gevraagd naar discoursen. Pels heeft in 2016 heeft als aanbeveling gegeven om ook jongens te vragen naar discoursen over sportparticipatie van meisjes, omdat jongens volgens meisjes een belangrijke reden zijn om niet te sporten. Meisjes krijgen negatieve reacties van jongens, waardoor ze niet willen sporten. Met de visie van jongens kan beter worden ingespeeld op de oorzaak van het probleem.

Deze studie draagt bij aan de kennis over uitsluitingmechanismen voor meisjes in de sport.

1.7 Leeswijzer

Het rapport bestaat uit een negental hoofdstukken. Het volgende hoofdstuk is het theoretisch kader. Hierin wordt specifiek ingegaan op de invloed die discoursen op het handelen hebben. In hoofdstuk 3 wordt het onderzoek naar discoursen over sport onder jongeren nader uitgewerkt. Ook wordt aandacht besteed aan de belemmeringen die meisjes ervaren bij het sporten. Hoofdstuk 4 beschrijft de werkwijze van het onderzoek, waarna in de daarop volgende hoofdstukken de resultaten en analyse staan weergegeven. De conclusies die hieruit zijn getrokken staan in hoofdstuk 7 vermeld. Het onderzoek wordt afgesloten met aanbevelingen en een reflectie op het onderzoek.

2. Theoretisch kader

2.1 Wetenschapsfilosofisch perspectief

In dit onderzoek wordt de lagere sportparticipatie van meisjes vanuit een kritisch perspectief onderzocht. Centraal in de kritische benadering staat het onderzoeken van structurele onderdrukking van een bepaalde groep (Edwards & Skinner, 2009).

De kritische vraag in deze studie is hoe het komt dat meisjes in Overvecht structureel minder aan sport doen dan andere jongeren.

Met kritisch onderzoek wordt getracht onderdrukking zichtbaar te maken. Het gaat om *"het ontdekken en ontmaskeren van praktijken die de menselijke vrijheid beperken in rechtvaardigheid en democratie"* (Usher, 199: 22).

Met andere woorden betekent het dat er vragen worden gesteld bij de norm. Die ongelijkheid van de norm wordt geproblematiseerd (Edwards & Skinner, 2009).

Volgens de kritische theorie is de waarheid subjectief. De betekenis die wordt gegeven aan de werkelijkheid is gevormd door machtsrelaties. De kritische theorie gaat er namelijk vanuit dat er machtsverschillen zijn die onderdrukking van groepen veroorzaken (Edwards & Skinner, 2009). De vraag is welke machtsrelaties er achter het niet sporten van meisjes in Overvecht zitten. Om hierachter te komen wordt gebruik gemaakt van een kritische discoursanalyse. Met een kritische discoursanalyse wordt de rol van taal als machtsbron benadrukt. De taal die wordt gebruikt heeft invloed op het handelen van personen. Het maakt activiteiten mogelijk, wenselijk of zelfs onvermijdelijk (Bryman, 2012). Een analyse van discourses kan verklaring geven waarom mensen op een bepaalde manier handelen. Het kan een verklaring geven voor het (niet sportief) handelen van meisjes in Overvecht.

2.2 Invloed van discourses

Maar hoe hebben de discourses dan invloed op het handelen van meisjes in Overvecht? Via discourses wordt macht uitgeoefend. Dit komt omdat met discourses kennis wordt verspreid. Wanneer kennis verandert, verandert de manier waarop individuen de realiteit interpreteren. Binnen de maatschappij krijgt een persoon kennis die een persoon 'kneedt'. Kennis beïnvloedt en disciplineert het gedrag. Ook wordt een persoon ervan weerhouden om gedrag te vertonen dat niet overeenkomt met die kennis. Een individu gaat niet zo snel gedrag vertonen wat afwijkt van wat normaal wordt gevonden volgens die kennis (Foucault 1977, in Calhoun et al., 2012).

Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) maakt bij deze disciplinerende van gedrag onderscheid tussen bio-politics en anatomo-politics. Bij bio-politics gaat het om de regulering van biologische processen zoals voortplanting, geboorte en dood. Als de overheid wil dat men gezonder gaat leven en dat in haar discours gebruikt, is dat een vorm van bio-politics. Het beleid van overheidsinstanties, waarin het doel is om de gezondheid van jongeren via sport te bevorderen (Van der Hoogte, 2013), is een voorbeeld van bio-politics. Door middel van bijvoorbeeld het afnemen van vragenlijsten wordt gedrag van jongeren in kaart gebracht. Dan wordt beleid uitgeschreven en volgt een interventie, die dan weer geëvalueerd wordt met een nieuwe vragenlijst. Op deze wijze reguleert de overheid de gezondheid van de jongeren.

Er is ook sturing op individueel niveau: anatomo-politics. Het menselijk lichaam wordt hierbij gedisciplineerd door processen van macht die het individu beïnvloeden (Foucault 1976, in Calhoun et al., 2012). Het denken over wat goed is in het leven wordt bepaald vanuit rechten en plichten die mensen aan andere mensen opleggen. Op individueel niveau komen rechten en plichten naar voren in gesprekken met mensen. Zij kunnen een persoon sturen naar ander gedrag, doordat ze hen wijzen op hun rechten en plichten (HUMAN, 2012). In de sportcontext kunnen dit bijvoorbeeld gesprekken in de kleedkamer zijn. Die sturen het gedrag van een individu aan. Als zo'n gesprek een persoon niet stimuleert om te gaan/blijven sporten, dan kan dat het gedrag van deze persoon beïnvloeden.

Ook als een persoon niet tot de groep jongeren behoort die volgens de norm hoort te sporten, kan dat die persoon ervan weerhouden om te gaan sporten. Voor mensen die bijvoorbeeld niet het lichaam hebben wat "hoort" in een sportruimte kan dit een reden zijn om daar niet te komen.

2.3 Lichamelijke norm

De lichamelijke norm gaat over welke lichamen als normaal worden gezien in een ruimte. Deze lichamen behoren tot de omgeving. In veel publieke ruimten is de witte man de norm. Het wordt volgens Puwar (2004) normaal gevonden om een witte man te zien als een ruimte wordt betreden. Er is sprake van een dissonant lichaam als een lichaam afwijkt van de norm. In de muziek betekent dissonantie dat verschillende klanken niet goed samen klinken. Bij lichamen betekent dit dat het afwijkende lichaam niet goed past bij de andere lichamen die zich in de ruimte bevinden. Bijvoorbeeld als een vrouw een ruimte binnenkomt waar mannen zich bevinden. Als de dissonante lichamen het veld wel betreden, worden zij *space invaders* genoemd. Ze betreden een ruimte (Puwar, 2004).

Als dissonante lichamen het sportveld betreden, worden zij daar als *space invaders* beschouwd. *Space invaders* worden als vreemden benaderd door degene die al tot de ruimte behoren. Puwar (2004) stelt dat dit komt door desoriëntatie bij degene die al tot de ruimte behoren. Die desoriëntatie treedt op door *toetreding* en door *versterking*:

1. Door *toetreding*: Bij binnenkomst zijn *space invaders* zichtbaar. Tot dan toe zijn ze niet in de ruimte gezien. Hierdoor vallen ze op. Hierdoor raken anderen die al in de ruimte waren in de war. Het voldoet niet aan hun verwachtingspatroon.
2. Door *versterking*: Bij binnenkomst van een nieuweling is er nieuwsgierigheid. Men wil er wel veel van weten, maar men is tegelijk bang voor grote aantallen nieuwelingen. In de gedachten van de mensen wordt overschat hoeveel nieuwkomers er zijn (Puwar, 2004).

Mogelijk kan de benadering van de mensen die tot de sportruimte behoren de drempel verhogen voor meisjes in Overvecht die nu nog niet sporten, maar wel zouden willen sporten. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat ze zich hierdoor minder welkom voelen. Door de desoriëntatie worden *space invaders* anders benaderd dan mensen die wel aan de norm voldoen. Mensen die niet aan de lichamelijke norm voldoen worden bijvoorbeeld meer bekeken (Puwar, 2004).

2.4 Bekeken worden

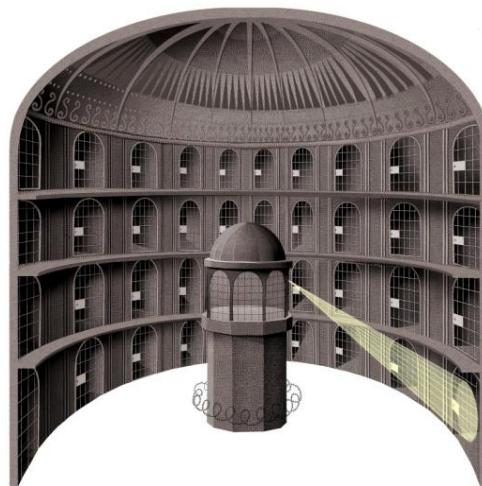
Space invaders zijn meer zichtbaar dan andere lichamen. Personen die afwijken van de norm vallen op. Ze worden beoordeeld op hun afwijking ten opzichte van de lichamelijke norm.

Mensen waarvan het lichaam niet "zichtbaar" is, omdat hun lichaam tot de norm behoort, worden beoordeeld op basis van de kwaliteit van hun handelen. Als het lichaam van de norm afwijkt, wordt het lichaam ook mee beoordeeld. Het lichaam wordt als minder bekwaam gezien, met als gevolg dat ook de kwaliteit van hun handelen eerder als negatief wordt beoordeeld (Puwar, 2004). In context van de sport zou het kunnen zijn dat meisjes worden gezien als minder geschikt om te sporten dan jongens.

In een samenleving betreft een persoon eerder ruimten waarin zijn of haar lichaam als normaal wordt beschouwd. Foucault beschrijft dit met het begrip panopticum. In een panopticum (zie afbeelding 2) is er bewustheid van permanent bekeken te kunnen worden. Een persoon kan altijd worden bekeken, maar die persoon weet niet wanneer. Het is zichtbaar, maar niet verifieerbaar. Het kost voor de bewakers in een gevangenis relatief weinig moeite om de gevangenen in het panopticum in toom te houden. De gevangenen gaan geen ontsnappingspogingen doen als ze niet weten wanneer ze bekeken worden. Ze disciplineren zich (Foucault, 1977 in Calhoun et al., 2012). Het panopticum kan worden gezien als een metafoor voor de samenleving. Het individu

wordt gedisciplineerd door de controlerende blik van andere personen in de samenleving. Dit is reden om geen afwijkend gedrag te vertonen. Het bekeken worden kan ook invloed hebben op het sportgedrag. De blikken van mensen kunnen individuen weerhouden om het sportveld te betreden. Vooral in de adolescentieperiode, waarin een jongere te maken krijgt met sterke lichamelijke veranderingen, kunnen die blikken iemand ervan weerhouden te gaan sporten. In deze periode zijn mensen onzekerder en daardoor gevoeliger voor oordelen van anderen dan in andere perioden (LOVeST, z.d.). Ook Azzarito (2009) geeft met de *panoptic gaze* aan dat door het gevoel van bekeken te worden de omgeving invloed heeft op het betreffende lichaam. De zichtbaarheid van het (afwijkende) lichaam weerhoudt mensen het eigen gewenste gedrag te vertonen.

Afbeelding 2: Panopticum (Hoffman, 2015)

In het verlengde van de panoptic gaze ligt de *male gaze*: de mannelijke blik. Waar het bij de panoptic gaze gaat om verandering van handelen door de zichtbaarheid van het lichaam, gaat het bij de male gaze om de zichtbaarheid van het lichaam van meisjes in de aanwezigheid van jongens of mannen (Calogero, 2004). De male gaze heeft invloed op hoe meisjes zich gedragen (Slater & Tiggemann, 2011 in Pels, 2016; Calogero, 2004; VU et al., 2006; Evans, 2006). Meisjes ervaren een grotere lichamelijke schaamte en sociale angst wanneer ze met jongens/mannen in een ruimte zijn dan wanneer ze in een ruimte zijn met alleen meisjes/vrouwen zijn (Calogero, 2004). De vraag is in hoeverre meisjes in Overvecht de male gaze als een belemmering zien om te gaan sporten.

2.5 Weerstand

Toch is het mogelijk om een tegengeluid te geven tegen discoursen. Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) geeft aan dat een individu of een groep weerstand kan bieden tegen heersende discoursen. Er is altijd ruimte voor tegenspraak. Als er geen mogelijkheid tot weerstand zou zijn, zou er ook nooit verandering hebben plaatsgevonden. Een dominant sportdiscours is in grote mate bepalend voor de betekenisgeving met betrekking tot sport, maar laat tegelijkertijd het ruimte voor individuele betekenisgeving en daarmee het sportgedrag dat wordt vertoond. Weerstand kan iemand bieden door bijvoorbeeld een alternatief discours te gebruiken (Foucault 1976, in Calhoun et al., 2012). Door niet mee te praten met wat iedereen zegt, biedt een individu of groep weerstand aan de norm. Men kan ook weerstand bieden door juist niet te doen wat mensen van je verwachten. Ook al heeft de persoon volgens de norm niet het lichaam om het sportveld te betreden, hij of zij kan zelf bepalen wel of niet aan sport deel te nemen.

Puwar (2004) geeft aan dat een space invader ook een insider kan worden. Een persoon kan erbij gaan horen. Dit kan op verschillende manieren.

Een bepaald instinct helpt om in een ruimte te passen. Door langdurige onderdompeling in een ruimte kan een persoon hier ook beter in worden. Door langdurig vrouwensport te beoefenen kunnen actoren dit als normaler beschouwen.

Hiernaast kunnen mentoren een persoon helpen. Met mentoren bedoelt Puwar insiders die achter iemand staan. Die insider voldoet bijvoorbeeld wel aan de lichamelijke norm. Hij kan insiders overtuigen en de stap van outsider naar insider makkelijker maken. Als bij een sportvereniging door een man gepleit wordt voor een damesafdeling, kan het zijn dat dit eerder geaccepteerd wordt door de bestuursleden dan wanneer alleen vrouwen hiervoor pleiten.

Tot slot kan een persoon ook een virtuoos zijn. Dit is iemand die het veld heel makkelijk bespeelt. Als een persoon een goede sporter is, kan dit helpen voor de acceptatie van een persoon in een sportvereniging. Een talentvol meisje heeft het volgens deze theorie makkelijker op een sportvereniging.

Space invaders zullen volgens Puwar (2004) echter nooit volledige insiders worden. Ook al zijn ze als een vis in het water, ze zullen altijd het water blijven voelen. Ze zullen zich altijd bewust blijven dat ze anders zijn.

In hoeverre meisjes in Overvecht zich anders voelen op een sportvereniging is de vraag. De in dit hoofdstuk benoemde concepten vormen de theoretische lens van de studie. Jongeren zijn gevraagd naar de invloed van discourses. In interviews zijn meisjes, in andere bewoordingen, gevraagd of ze zich space invader voelen en of ze te maken hebben met de male gaze. Ook is gekeken naar hoe weerstand wordt geboden tegen discourses. De discourses van de meisjes zijn vergeleken met die van jongens en betrokkenen van het gemeentelijk beleid. Zoals in het volgende hoofdstuk te lezen valt, is er al literatuurstudie gedaan naar discourses en belemmeringen in de sport.

3. Literatuurstudie

3.1 Jongeren en sport

Om te weten wat de discourses onder jongeren zijn over sport zal eerst worden ingegaan op de doelgroep: adolescenten. De World Health Organization (WHO) omschrijft adolescentie als de periode in de menselijke groei en ontwikkeling die na de kindertijd en voor de volwassenheid komt, tussen 10 en 19 jaar. In deze periode vinden belangrijke ervaringen voor de ontwikkeling plaats, waarbij de adolescent ook zijn of haar identiteit vormgeeft (WHO, 2017).

De jongere wordt niet altijd goed begrepen door volwassenen (zoals zijn ouders). Hij of zij is op zoek naar een bepaalde mate van onafhankelijkheid. De jongere zoekt in interactie met anderen naar zijn eigen identiteit. Het is een periode van seksueel ontwaken, waarbij jongeren onzeker zijn over het veranderende lichaam.

In deze periode zijn er veel lichamelijke ontwikkelingen. Jongeren ondergaan een groeispuurt en voor meisjes geldt dat ze borsten ontwikkelen en aan het eind van de groeispuurt (vaak tussen 12-13 jaar) krijgen ze de eerste menstruatie. De adolescent krijgt puistjes en zweet hiernaast ook gemakkelijk (LOVeST, z.d.). Er zijn dus veel lichamelijke en geestelijke veranderingen in deze periode.

Een kenmerk van jongeren is dat adolescenten door anderen beïnvloed worden. Een adolescent heeft het verlangen om "erbij" te horen (Burns, Maycock, Cross, & Brown, 2008). Omdat die meningen van andere mensen zo belangrijk zijn, is het interessant om te kijken naar welke discourses er zijn over sport. Welke denkbeelden en opvattingen bestaan er over sport?

3.2 Jongeren en discourses

Uit een review van Van der Hoogte (2013) blijkt dat jongeren op gebied van gezondheid beïnvloed worden door verschillende discourses. Belangrijke discourses zijn hierbij een medisch, een gezondheids- en een sociaal discours. Hieronder worden deze drie discourses toegelicht.

3.2.1 Medisch discours: Een maakbaar lichaam

Bij het medisch discours wordt gesteld dat gezondheid een medisch kwestie is. Een individu kan zijn of haar lichaam gezond maken (Kwan, 2009, in Van der Hoogte, 2013). Dit discours heeft een positivistische blik op gezondheid. Door gezond te eten en voldoende te bewegen kan men zich sturen naar gezondheid. Dit individu is dan ook zelf verantwoordelijk voor het gedrag. Het discours houdt echter geen rekening met macht. Het doet er bijvoorbeeld niet toe welke sociaal-economische status een jongere heeft. De overheid maakt gebruik van dit discours. Door gezondheid op te vatten als een medische aangelegenheid, legitimeert zij haar beleid met gezondheids campagnes en beweegprogramma's. Interventies moeten jongeren aanzetten tot een gezondere leefstijl (Van der Hoogte, 2013). De overheid wil met het uitdragen van het medisch discours jongeren stimuleren tot gezond gedrag.

Anderzijds is het medisch discours niet het enige discours wat de overheid over sport uitdraagt. Er wordt nog meer geambieerd met sport te bereiken. Sport wordt door overheden gezien als iets dat waarde kan hebben op verschillende thema's zoals opvoeding, overlastpreventie, sociale cohesie en integratie. Sport wordt als middel ingezet voor om doelen op verschillende beleidsterreinen te behalen, ondanks dat er bijvoorbeeld voor de waarde van sport op opvoeding en cohesie weinig bewijs is (Postuma, 2013). De laatste jaren is sport zelfs nauwelijks ingezet als doel, maar vooral om andere maatschappelijke beleidsdoelen te bereiken. Meedoen en bewegen staan centraal in het sportbeleid van gemeenten (Den Hertog et al., 2017).

3.2.2 Gezondheidsdiscours: Slankheid, schoonheid, gezondheid

Een tweede discours dat invloed heeft op de jongeren is het gezondheidsdiscours. Hierbij heerst een idee dat slankheid en schoonheid één op één aan elkaar verbonden zijn en dat schoonheid een belangrijk aspect in het leven is (Van Amsterdam et al., 2012 in van der Hoogte, 2013). Schoonheid staat voor succes en blijdschap. De mensen in de samenleving dragen dit uit. Mensen sporen elkaar aan om te voldoen aan de norm van gezondheid, bijvoorbeeld door elkaar te steunen bij het kiezen van gezonde voeding. Jongeren ervaren de druk van de mensen die naar hen kijken en voelen zich verantwoordelijk voor hun eigen lichaam (Van der Hoogte, 2013).

Jongeren zien slankheid tevens als synoniem voor gezondheid (Gergory & Lawton, 2006 in van der Hoogte, 2013). Ook wordt door jongeren een relatie tussen sport en gezondheid gelegd. Jongeren geven aan dat een niet-sportief persoon een persoon met overgewicht is (Van Amsterdam, 2014). Slankheid staat hiermee ook synoniem voor sportiviteit.

Het slankheidsideaal wordt niet alleen mondeling overdragen maar uit zich ook in afbeeldingen. Het uiterlijk van mensen in modebladen geeft bijvoorbeeld een stilzwijgende boodschap naar de jongeren. Ze vergelijken de afbeeldingen met hun eigen lichaam en passen hun eigen gedrag daaraan aan (Van der Hoogte, 2013). Op sportgebied kan worden gesteld dat jongeren in het slankheidsideaal van de samenleving een motief kunnen vinden om te gaan sporten.

3.2.3 Sociaal discours: Een maatje meer

Een derde discours is het sociale discours (Kwan, 2009 in Van der Hoogte, 2013). Hierbij is de aanname dat mensen die iets dikker zijn dan de samenleving van ze verwacht ook mooi zijn. Het is niet erg als een persoon een maatje meer heeft, belangrijker is dat die persoon sociaal is (Van der Hoogte, 2013).

Het sociale discours kan worden gezien als een alternatief discours voor het medisch en het gezondheidsdiscours. Terwijl het medisch discours en het gezondheidsdiscours sporten en het eten van gezond voedsel promoten, promoot het sociale discours dit niet (van der Hoogte, 2013).

Een voorbeeld van het sociale discours in de praktijk is het lied "*Liever te dik in de kist*" van Stef Ekkel en René Karst. In dit lied wordt het hebben van overgewicht verheerlijkt. De sport wordt hierbij ook betrokken: in de "derde helft" is de zanger het beste, waarmee wordt bedoeld dat het drinken en eten na afloop van voetballen het belangrijkste is.

*"En daarna de voetbal toe, ik sta weer buitenspel
Ik ben de beste in de derde helft. Ja, dat begrijpt u wel.
En weet u wat m'n trainer zei:*

*Liever te dik in de kist,
Dan weer een feestje gemist.
Het maakt niet uit, je hoeft hem zelf toch niet te dragen"*
(Berk Music, 2016)

3.3 Actoren

Jongeren maken een keuze in gedrag op basis van het discours dat voor die persoon dominant is (Van der Hoogte, 2013). Het discours dat het belangrijkste wordt geacht, bepaalt het gedrag. Het discours wordt samengesteld door verschillende actoren. In onderzoek naar sportmotieven van jongeren worden verschillende actoren beschreven die al dan niet kunnen stimuleren om te gaan sporten. Dit kunnen personen zijn zoals ouders, vrienden en klasgenoten, maar ook media spelen hierin een rol.

3.3.1 Ouders en de (gezins)cultuur

Ouders hebben grote invloed op sportparticipatie van hun kinderen (Frelier & Janssen, 2007 in Van Groeningen, 2015; Elling & Selten, 2016). Ouders kunnen jongeren enthousiasmeren, faciliteren of zelfs verplichten te gaan sporten (Van Groeningen, 2015). Sociale steun van hen is voor jongeren belangrijk om te gaan sporten. Uit onderzoek blijkt dat ondersteuning van ouders de kans op blijvende sportdeelname verhoogt (Elling & Selten, 2016). Als ouders de jongeren steunen in het sporten, is de kans groter dat ze dit ook gaan doen. Ouders zijn volgens NOC*NSF (z.d.) zelfs de beslissende factor voor het lid worden van een sportvereniging.

In belangrijke mate is ook de (gezins)culturele achtergrond belangrijk. Uit eerder onderzoek blijkt dat de culturele achtergrond ook in Overvecht invloed heeft op sporten van meisjes in Overvecht (Deelen, 2011). In Overvecht hebben, in verhouding tot andere wijken in Utrecht, veel jongeren een niet-westerse achtergrond. In onderstaande tabel is te zien dat het grootste deel van de jongeren in Overvecht een niet-westerse achtergrond heeft.

Tabel 1: Herkomst jongeren Utrecht (Gemeente Utrecht, 2016a)

	Autochtone 12 - 17 jaar [aantal]	Marokkaner 12 - 17 jaar [aantal]	Turken 12 - 17 jaar [aantal]	Surinamers, 12 - 17 jaar [aantal]	overig niet- westers 12 - 17 jaar [aantal]
West	827	177	96	27	171
Noordwest	788	436	212	64	145
Overvecht	400	924	284	70	278
Noordoost	1.622	74	46	40	103
Oost	974	34	4	17	57
Binnenstad	261	18	5	4	22
Zuid	845	294	37	61	169
Zuidwest	461	923	339	44	171
Leidsche Rijn	1.439	394	189	166	227
Vleuten-De Meerr	3.163	247	90	139	230

Voor veel meisjes met een niet-westerse migrantenachtergrond is het niet vanzelfsprekend om te sporten. Vader, moeder en andere gezinsleden moeten bijvoorbeeld soms eerst toestemming geven voordat meisjes mogen sporten (Van den Hombergh, 2006 in Deelen, 2011).

Niet alleen de culturele achtergrond van het gezin is belangrijk, maar ook de culturele achtergrond van de directe omgeving waarin het gezin woont is belangrijk. Deze mensen in de omgeving schermen jonge moslima's van jongens en mannen af. Dit beperkt de meisjes in hun gedragsmogelijkheden (Elling & Knoppers, 2005 in Deelen, 2011). Het kan bijvoorbeeld bezwaarlijk zijn voor de sociale omgeving dat een meisje samen sport met jongens of dat meisjes onder leiding van een mannelijke trainer sport (Frelier & Janssens, 2007 in Deelen, 2011).

Vooraf bij meisjes met een niet-westerse etnische achtergrond helpt steun van ouders. Een interventie als informatievoorziening kan bijvoorbeeld leiden tot meer sportdeelname van hun dochters (Elling & Selten, 2016).

Tegelijkertijd is, zoals eerder vermeld, de adolescentieperiode ook een tijd waarin jongeren een eigen identiteit ontwikkelen en zich kunnen gaan afzetten tegen hun ouders (LOVeST, z.d.). Het is niet zo dat jongeren één op één de opvoeding van de ouders overnemen en dat zij volledig bepalen of het kind sport.

3.3.2 Vrienden

Leeftijdsgenoten hebben ook een belangrijke invloed op het sporten van jongeren (Elling & Selten, 2016, Van Groenigen, 2015). Vrienden spelen een belangrijke rol in sportparticipatie. Wanneer niet samen gesport kan worden met vrienden kan dat een reden zijn om zelf ook niet te sporten. Andersom kunnen jongeren sporten als motief gebruiken om vrienden te krijgen (Frelie & Janssens, 2007 in Deelen, 2011; Van Groenigen, 2015). De aanwezigheid van vrienden bij sportclubs is voor jongeren een belangrijke stimulans om lid te blijven van een sportclub. In het onderzoek van Van Es (2014) komt naar voren dat van de ex-sporters tussen de 12 en 18 jaar 13,5% is gestopt bij een vereniging, omdat hun vrienden ook stopten.

Voorals meisjes in de puberteit geven aan dat het samen kunnen sporten met vriendinnen als zeer belangrijk wordt beschouwd (Baar, 2003, in Van Groenigen, 2015). Wanneer meisjes niet met vriendinnen kunnen sporten, is dit voor hen een belemmering.

3.3.3 School

De context van school heeft een belangrijke sociale invloed op het leven van jongeren. Ze zijn een groot gedeelte van de week op school met andere jongeren. Jongeren geven aan dat sport ook niet altijd met school kan worden gecombineerd. Ze hebben het te druk om te sporten (Van Es, 2014, Deelen, 2011).

Met wie een jongere in de klas zit heeft ook invloed op de sportparticipatie van die persoon. Jongeren op het vmbo sporten hierbij minder dan hoger opgeleide jongeren. Omdat op het vmbo meer (migranten)jongeren zitten met een lagere sociaal-economische achtergrond, hebben zij een grotere kans op sportuitval. Die klasgenoten krijgen ook vanuit thuis weinig stimulatie om te sporten. Dit leidt ertoe dat de jongeren elkaar niet stimuleren om te gaan sporten (Elling & Selten, 2016). Jongeren hebben dus invloed op elkaar, waarbij rekening moet worden gehouden dat de achtergrond van het gezin daar ook invloed op heeft.

3.3.4 Media

Een belangrijk onderdeel van het discours over sportende meisjes krijgen jongeren via (sociale) media. Bijna alle jongeren gebruiken internet en gemiddeld zitten ze daar ongeveer 20 uur per week op (Engels, Petric & de Vos, 2015).

Google en Youtube zijn hierbij populaire sites (GfK DAM, 2016). Als op Youtube en op Google afbeeldingen "sportvrouwen" in wordt getikt, worden de onderstaande resultaten getoond:

Afbeelding 3: Youtube (2017)

Afbeelding 4: Google (2017)

Het gezondheidsdiscours, waarbij sportiviteit aan slankheid en schoonheid gekoppeld worden, komt in deze afbeeldingen duidelijk naar voren. Het zijn vooral afbeeldingen van slanke en mooie vrouwen. Opvallend is ook dat de slankheid en schoonheid van hun lichaam hier tot uiting komt in de relatief geringe kleding die ze dragen. Sportende vrouwen worden kennelijk geassocieerd met weinig kleding. Opgemerkt moet worden dat er heel veel afbeeldingen van sporters te vinden zijn.

Op tv zijn vooral mannelijke sporters te zien. Om meisjes aan het sporten te krijgen, zouden meer vrouwelijke rolmodellen te zien moeten zijn. Deze kunnen een inspirerende functie hebben voor meisjes. Zij gaan daardoor ook sporten (Anderson, 2010; Tlili, persoonlijke communicatie, december 2016). De aandacht voor het EK Vrouwenvoetbal 2017 is een voorbeeld van toenemende aandacht voor vrouwensport. Nog nooit hadden zoveel mensen in Nederland naar het vrouwenelftal gekeken (NOS, 2017a).

Actoren met de meeste macht hebben de meeste invloed op de jongere. Voor de één is het ene discours belangrijker dan voor de ander. Voor sommige jongeren zijn vrienden heel belangrijk, terwijl voor anderen het erg belangrijk is wat ouders vinden. Wanneer een jongere erg afhankelijk is van zijn of haar ouders, dan heeft dat invloed op de mate waarin hij of zij het discours van zijn ouders serieus neemt. Als een jongere bijvoorbeeld zelf geld verdient en daarmee zijn sportclub betaalt, dan is hij of zij mogelijk minder afhankelijk van zijn ouders dan wanneer dit niet het geval is.

Naast de genoemde actoren heeft de sport zelf een aantal kenmerken die invloed hebben op het sporten van meisjes/vrouwen.

3.4 Belemmeringen in sport voor meisjes/vrouwen

Het beoefenen van sport op zichzelf is niet altijd vanzelfsprekend geweest. Aan het begin van de twintigste eeuw sportte in Nederland ongeveer slechts 0,6% de bevolking (Van Maanen & Venekamp, 1991, in: Stokvis, 2011). Zeker voor vrouwen was het niet normaal om aan sport te doen. Sport was gericht op jonge mannen uit de gegoede burgerij (Elling, 2016: p.20). In sport was het mannelijk lichaam de norm. Sport was bedoeld als een manier om jongens mannelijkheid aan te leren, om een gebrek aan vaderlijk toezicht veroorzaakt door de industriële revolutie te compenseren. Het kind werd in die tijd opgevoed door de moeder. Men was bang dat jongens, door de opvoeding van de moeder, te veel vrouwelijke trekjes kregen. In sport kwamen jongens bij elkaar. Vrouwen werden uitgesloten van sport (Anderson, 2010).

Tegenwoordig zijn de verhoudingen veranderd. Het is niet zo dat alleen mannen sporten. De verschillen tussen de sportparticipatie van jongens en meisjes, mannen en vrouwen zijn niet meer extreem groot. Zowel mannen als vrouwen worden geacht sportief te zijn. Ook is de sport toegankelijker geworden. Vooral aan het einde van de vorige eeuw werd de sport toegankelijker voor meer mensen door onder meer verbreding van sportieve activiteiten, meer sportieve ruimten en sportaanbieders. Toch bestaan er nog steeds genderspecifieke mechanismen van sociale in- en uitsluiting in diverse sportieve ruimten (Elling, 2016). Met andere woorden: sport bevat een aantal kenmerken die het voor jongens aantrekkelijker maken dan meisjes. In de literatuur komen kenmerken van sport naar voren die een belemmering kunnen zijn om te gaan sporten: competitiviteit, hegemonische masculiniteit, de male gaze en homogeniteit.

3.4.1 Competitiviteit

Een belangrijk aspect in sport is competitiviteit (Skille, 2011; Pels, 2016). Competitiviteit wordt omschreven als concurrentievermogen (Encyclopedia, z.d.; Layups.com, z.d.). Het gaat om de mogelijkheid tot winnen of verliezen. Het strijden tegen elkaar geeft een winnaar, maar ook een verliezer (Skille, 2011). Naast een positieve kant (winnen) is er ook een negatieve kant aan competitiviteit (verliezen).

Skille (2011) geeft aan dat competitiviteit regulerend is in de sportsetting. Sporters hechten minder belang aan het sociale aspect, dan dat er competitiviteit is. Omdat

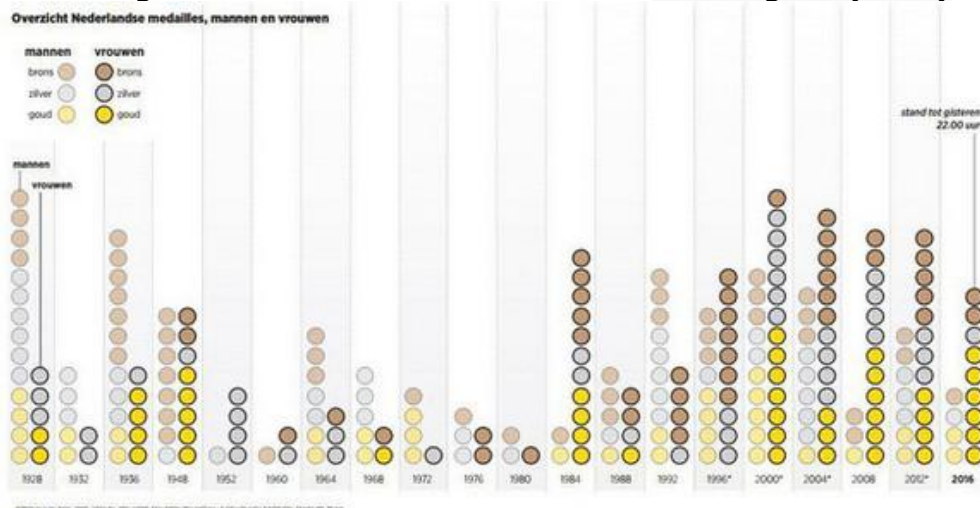
competitiviteit belangrijker is, zijn er begrensde mogelijkheden om door sport sociale doelen te bereiken. Competitiviteit zorgt door selectie voor uitsluiting: alleen de beste deelnemers mogen meedoen. Het door de overheid gewenste *sport voor iedereen* principe wil juist zoveel mogelijk mensen aan het sporten krijgen (Skille, 2011). Omdat *sport voor iedereen* niet het belangrijkste wordt gevonden door sporters, betekent dit dat mensen worden uitgesloten.

Beleidsmakers van de gemeente Utrecht geven aan dat zij ervan uitgaan dat de principes competitiviteit en *sport voor iedereen* niet tegenstrijdig hoeven te zijn, maar ook naast elkaar kunnen bestaan. Competitie is er voor degene die dat wil doen, maar er is ook aanbod om niet competitief te sporten. Er is een divers sportaanbod, dat voor ieder wat wils geeft (Gemeente Utrecht, persoonlijke communicatie, augustus 2017).

Mannen vinden het competitie-element in sport in het algemeen belangrijker dan vrouwen. Vrouwen hechten meer belang aan sociale en lichamelijke motieven om te sporten (Seippel, 2006 in Pels 2016). Dit heeft onder andere te maken met verwachtingen vanuit de maatschappij. Binnen de samenleving denken mensen op een bepaalde manier over hoe mannen en vrouwen zich moeten gedragen. Van mannen wordt verwacht dat ze competitief zijn. Dit wordt minder verwacht van vrouwen (Koivula, 1999 in Pels, 2016). Seippel (2006 in Pels, 2016) stelt dat doordat competitie karakteristiek is voor sport, sport gedomineerd wordt door mannen.

Anderzijds is het niet zo dat alleen mannen sporten en zijn het niet alleen mannen die competitiviteit belangrijk vinden. In de topsport hebben vrouwen bijvoorbeeld zich de afgelopen jaren nadrukkelijk gemanifesteerd (Elling & van Ginneken, 2016). Denk alleen al aan de medailles die op de laatste Olympische Spelen zijn binnengehaald voor Nederland. Vrouwen winnen, zoals in onderstaand figuur te zien valt, al jaren meer medailles voor Nederland dan mannen, terwijl er meer mannen afgevaardigd zijn. Zij kunnen met hun prestaties een rolmodel voor meisjes zijn. De Utrechtse Dafne Schippers kan met haar recent gewonnen gouden medaille op het WK meisjes inspireren om ook op atletiek te gaan.

Afbeelding 5: Nederlandse medailles. Bron: Soewargana (2016)

Toch is er nog wel verschil in sportparticipatie te zien wat te maken heeft met het competitie-element. Er gaat nog steeds meer (media-)aandacht naar mannelijke topsport dan naar vrouwelijke. De media zendt meer mannensportwedstrijden uit dan vrouwensportwedstrijden (Anderson, 2010). Het kan zijn dat hierdoor de jongens meer rolmodellen via de tv hebben dan meisjes.

Hiernaast is er verschil te zien in waar er gesport wordt. Vrouwen zijn bijvoorbeeld ondervertegenwoordigd in verenigingssport, maar juist meer vertegenwoordigd in

sportscholen. Het competitie-element is minder aanwezig in sportscholen dan in verenigingssport (Elling, 2015: p.20).

Juist onder jongeren wordt het competitie-element minder belangrijk. Er worden meer 'volwassen' motieven genoemd om te sporten. Volwassen motieven zijn *sporten voor gezondheid* en *sporten om een uitlaatklep te hebben* (Elling & Selten, 2016). Voor meisjes is het belangrijk dat sport de mogelijkheid heeft om ook niet competitief te zijn. Er wordt minder waarde aan competitie gehecht (Casey, Eime, Payne & Harvey, 2009). Wanneer de overheid de sportparticipatie van meisjes wil verhogen, is het hierom verstandig om interventies uit te schrijven met sportactiviteiten die ook de mogelijkheid geven niet competitief te zijn.

3.4.2 Hegemonische masculiniteit

Een andere eigenschap van sport is hegemonische masculiniteit (Anderson, 2010; Schrijnder, 2016). In interactie in de sport zijn mannelijke eigenschappen heersend. Die masculiniteit in sport kenmerkt zich volgens hen met racisme, vrouwenhaat en homofobie. Er wordt negatief gehandeld ten opzichte van mensen die anders zijn dan de norm: de heteroseksuele blanke man (Anderson, 2010). Hickey (2008) stelt zelfs dat sport hypermasculien is en gekarakteriseerd wordt door kracht en agressie (in Schrijnder, 2016).

Maar wat wordt bedoeld met de *hegemonie* in hegemonische masculiniteit? Hegemonie wordt omschreven als de overtuigingen van dominante groepen die de eigen status in stand houden. Deze overtuigingen worden door een groot deel van de samenleving als normaal ervaren (Cassidy, Jones & Potrac, 2009; Donaldson, 1993). Bij sport wordt masculiniteit door een groot deel van de mensen als normaal ervaren.

Door de hegemonische masculiniteit bevinden mannen en vrouwen zich in een keurslijf: ze kunnen niet alles doen wat ze willen. Er bestaan bijvoorbeeld mannen- en vrouwensporten. Dit zijn sporten waar het normaal is om als man of als vrouw aan mee te doen. Als man is het raar om aan een vrouwensport te doen en als vrouw is het vreemd om aan een mannensport te doen (Anderson, 2010; Kidd, 2013 in Schrijnder, 2016). Het beperkt in gedrag en voorkeuren.

Oorzaak van de hegemonische masculiniteit is volgens Anderson (2010) de seksesegregatie in sport. Een jongen zit met bijvoorbeeld met tien andere jongens in een voetbalelftal. De jongens leren hierdoor met elkaar samenwerken, maar niet met meisjes. Omdat jongens niet met meisjes in contact komen (en andersom), produceert men stereotypingen. Zolang er geen contact is tussen jongens en meisjes, blijft er een vaststaand beeld van de andere sekse bestaan. Deze versterken volgens Anderson racisme, vrouwenhaat en homofobie. Als jongens en meisjes met elkaar in aanraking zouden komen, worden stereotypen gereduceerd. Hij pleit dan ook voor gemengd sporten. Vrouwen worden dan gezien als waardige competitiedeelneemers. Wanneer dit zou worden ingevoerd, zouden vrouwvriendelijkere strategieën in de sport worden gebruikt dan nu het geval is. Een vrouwvriendelijkere sportomgeving kan dan weer leiden tot meer sportende vrouwen (Anderson, 2010).

3.4.3 Male gaze

Op basis van de theorie van Anderson zou de gemeente Utrecht, wanneer men meer meisjes aan het sporten wil krijgen, vooral gemengd sporten moeten aanbieden. Hier zijn echter ook andere consequenties aan verbonden.

Gedurende de uitvoering van sport staat het lichaam in spotlights. In strakke sportshirts en sportbroekjes is men lichamelijk bezig. Hierin wordt de sporter ook bekeken. Een meisje wordt hierbij ook bekeken door jongens: de male gaze. Pesterijen zijn verbonden aan dit male gaze. Meisjes geven aan dat tijdens sport naar hun wordt gestaard, ze worden uitgelachen om hun uiterlijk of sportprestaties en worden uitgescholden. De aanwezigheid van jongens en de bijkomende pesterijen zijn voor sommige meisjes redenen om niet te sporten (Slater & Tiggemann, 2011 in Pels, 2016; Vu et al., 2006). Meisjes

die meer te maken met pesten en kritiek hebben ook vaker een negatief zelfbeeld. Door dit lage zelfbeeld voorkomende uit kritiek besluiten de meisjes toch maar om niet op een sport te gaan (Slater en Tiggemann, 2011, in Pels, 2016). De male gaze is een belemmering om te gaan sporten.

Meisjes voelen druk om hun lichaam te laten zien, ook in de sportsetting. De male gaze is geïnternaliseerd bij de meisjes: ze handelen met de wetenschap dat ze bekeken worden (Evans, 2006). Opvallend is verder dat meisjes ook kritiek krijgen als ze te goed zijn in sport. Dat hoort kennelijk niet. Jongens krijgen daar geen kritiek op. De pesterijen dragen bij aan sportuitval. Jongens omschrijven meisjes met een grote spiertonus bijvoorbeeld als té atletisch. Dit wordt door meisjes in Amerikaans onderzoek als reden aangegeven om niet (meer) te sporten (VU et al., 2006). Ook onder Nederlandse meisjes komt naar voren dat negatieve reacties van jongens meisjes hinderen deel te nemen aan sport en beweegactiviteiten. Een quote van een meisje uit een focusgroep geeft dit weer:

"Ik vind het niet altijd even leuk om met jongens te sporten. Want soms, je doet iets fout, dan lachen ze je gelijk uit (...). Jij bent echt slecht, je kan beter stoppen."
(Pels, 2016: 27)

De meisjes uit haar onderzoek hadden een leeftijd tussen de tien en twaalf jaar. Aangezien de sportuitval na 12 jaar toeneemt, is het interessant om te kijken in welke mate de male gaze ook op iets oudere leeftijd een rol speelt in Nederland. Tevens is het interessant om te kijken in welke mate de sociale omgeving de meisjes afschermt van het sporten met jongens, omdat uit eerdere studies naar voren is gekomen dat dit een invloed heeft op de sportparticipatie (Elling & Knoppers 2005 in Deelen, 2011).

3.4.4 Homogeniteit

Een waarde die de sportvereniging kenmerkt is homogeniteit. In Nederland is de sportvereniging de kern van het nationale sportieve landschap (Elling, 2016). Ze zijn uitgegroeid tot de grootste organisatievorm in de Nederlandse sportwereld en vervullen dan ook een dominante rol hierin (Van Bottenburg, 2013 p. 223). Een sportclub wordt als volgt omschreven: gelijkgezinden met een passie voor een bepaalde sport treffen elkaar (Boessenkool, 2011: p.2-3). Het is *wij* tegen *zij*. De buitenstaander hoort er niet bij. Als een persoon niet bij die gelijkgezinden hoort, hoort die persoon er niet bij.

Vooraf in de adolescentiefase is het belangrijk een sport(club) te vinden die past bij deze persoon. In deze fase wordt de identiteit van een persoon vorm gegeven (WHO, 2017). Het vormen van identiteit en de hierop invloed hebbende omgeving zijn belangrijke factoren in het bepalen om wel of niet te gaan sporten. Zoals eerder vermeld, hebben jongeren het krijgen van vrienden als motief om te gaan sporten. Het niet passen in de sociale sportomgeving is een reden voor jongeren om niet te sporten. Een reden om te stoppen is als niet samen kan worden gesport met vrienden (Van Groeningen, 2015). Een jongere sluit zich aan bij de sportclub waar hij/zij het meest bij past, ook qua ledenbestand. Als er weinig tot geen clubs zijn die qua ledenbestand op het individu dat wil gaan sporten lijken, wordt de keuze beperkt.

Meisjes hebben historisch gezien minder keuze gehad dan jongens. Sportclubs zijn ontstaan op basis van sociale ongelijkheid. Voorbeelden zijn clubs voor alleen mannen en clubs die ballotagecommissies hadden. Meisjes konden moeilijker aansluiten bij de clubs, omdat ze veelal niet werden toegelaten. Nu zijn er weinig ballotagecommissies meer, maar tegenwoordig zijn nog steeds mechanismen van sociale in/uitsluiting van gender zichtbaar. Hierdoor is sport voor jongens toegankelijker dan voor meisjes. Veel sportverenigingen hebben een vrouwenafdeling, maar vaak komt deze op de tweede plaats. Zowel qua faciliteiten als qua aandacht (Elling, 2016).

Voor het voortbestaan van de club is het belangrijk dat leden goed met elkaar kunnen opschieten. Stokvis (2011) geeft twee fundamentele mechanismen waarvan het voortbestaan de sportvereniging afhangt:

- 1) Werving van geschikte nieuwe leden
- 2) Socialisatie van nieuwe leden

Om de club in stand te houden, moeten leden worden geworven die bij de club passen. Deze leden moeten de gebruiken van de club leren. Leden die het meest lijken op de andere leden van de club blijven langer lid dan leden die minder gelijkenissen met het bestaande ledenbestand vertonen. De nieuwe leden zetten zich ook eerder in voor de club als zij bij de andere leden van de club passen. Het voortbestaan van de club komt in gevaar wanneer de samenhang tussen rekrutering en socialisering binnen de club verstoord raakt (Stokvis, 2011).

Stokvis (2011) en Elling (2016) hebben het beiden over mechanismen van sociale in- en uitsluiting. Zij bekijken het vanuit een ander perspectief. Stokvis kijkt het vanuit het perspectief van de vereniging: een homogene club bestaat langer. Voor het voortbestaan van de club is het daarom van belang dat leden komen die bij de club passen. Elling schrijft over het nadeel van de homogeniteit. Voor groepen die niet bij de huidige clubs zitten, zoals veel meisjes in Overvecht, is het lastig om bij de clubs te komen.

Toch zijn er ook redenen om aan te nemen dat de sportvereniging zich steeds meer open stelt voor een meer heterogeen ledenbestand. Boessenkool (2013: p.8) stelt dat sportverenigingen alleen kunnen overleven als ze zich de rol van multifunctionele maatschappelijke onderneming aannemen. Zij moeten meegaan met de veranderende samenleving. Hiertoe zijn sportverenigingen in staat. Sportverenigingen hebben in de tijd dat ze bestaan zoveel kennis en ervaring opgebouwd, dat zij in de dynamische maatschappelijke omgeving goed overeind kunnen blijven. Verenigingen kunnen zich aanpassen aan de wensen van de omgeving en nieuwe doelgroepen aanspreken (Van Bottenburg, 2013: p.3). Sportverenigingen kunnen een nieuw soort ledenbestand krijgen.

Sportverenigingen zijn hiernaast steeds meer genooddaakt een heterogeen ledenbestand na te streven. Ze zijn voor hun functioneren afhankelijk van het geld van de gemeente die steeds meer van hen verlangt. Sportverenigingen moeten bijvoorbeeld jongeren aan het sporten krijgen en een verbindende factor zijn in de wijk. Omdat sponsorgelden steeds meer afnemen, is het belang van het geld van de overheid groot (Den Hertog et al., 2017). Grix en Philpots (2011) geven aan dat sportbeleid een meer hiërarchische structuur kent dan beleid in andere sectoren. De overheid heeft hierbij de macht van subsidies. Als een sportvereniging subsidies wil ontvangen, dan zal het ook overheidsdoelen moeten nastreven. In reactie op de theorie van Grix en Philpots geeft de gemeente Utrecht aan dat iedere vereniging financiële ondersteuning krijgt in de vorm van korting op veld- of zaalhuur. Hiervoor hoeft de vereniging alleen een sportvereniging te zijn en mensen de gelegenheid te geven te sporten. Daarnaast ondersteunt de gemeente verenigingen door bijvoorbeeld verenigingsondersteuners met hulp bij het leggen van contacten met nieuwe doelgroepen (Gemeente Utrecht, persoonlijke communicatie, juli 2017).

In een uitvoeringsprogramma van de gemeente Utrecht staat dat "*verenigingen gestimuleerd en ondersteund worden om open te staan voor zoveel mogelijk wijkbewoners*" (Gemeente Utrecht, 2011: p.15). De verenigingen in Utrecht worden gestimuleerd om aanbod voor meerdere bewoners te bieden. De overheid kan hierbij bijvoorbeeld stimuleren om contact te leggen met meisjes in Overvecht.

3.5 Weerstand in sport

De belemmerende kenmerken van sport kunnen redenen zijn waarom sport minder toegankelijk is voor meisjes. Er wordt in de sport echter ook weerstand geboden tegen dominante discoursen en belemmerende factoren.

Ten eerste zijn steeds meer meisjes gaan sporten. Het verschil tussen meisjes die sporten en jongens die sporten is niet groot (NOC* NSF, 2016). Door toetreding van de vrouwen zou sport meer feminien kunnen worden. Ze worden minder space invaders en meer insiders. Het is niet (meer) vreemd als een meisje lid wordt van een sportvereniging. In de Utrechtse wijk Oost sporten bijvoorbeeld meer meisjes dan jongens (Gemeente Utrecht, 2015).

Ook kan er een alternatief discours worden gebruikt. Wanneer weerstand door meerdere personen wordt geuit is het een alternatief discours. Het heeft dan breder draagvlak ((Van Amsterdam, persoonlijke communicatie, mei 2016). Een voorbeeld van een alternatief discours is het eerder benoemde sociale discours. Waar het medisch discours en het gezondheidsdiscours sporten en gezond eten promoten, pleit dit discours ervoor dat het belangrijker is om sociaal te zijn (Van der Hoogte, 2013).

Met toenemende media-aandacht voor vrouwensport, zoals bij het EK Vrouwenvoetbal (NOS, 2017a), kunnen vrouwelijke sportieve rolmodellen ontstaan. Veel mensen kennen nu Lieke Martens of Vivianne Miedema. Opgemerkt kan worden dat er in de selectie van het vrouwenelftal geen vrouw zat met een Turkse of Marokkaanse achtergrond (NOS, 2017b). Als die er in de toekomst wel in zit, kan dat een rolmodel zijn voor meisjes met zo'n achtergrond. In Overvecht is het aantal meisjes met een Turkse of Marokkaanse achtergrond beduidend hoger dan in Oost, terwijl de sportparticipatie lager is (Gemeente Utrecht, 2016a). Mogelijk spreekt een topsportster met een Turkse of Marokkaanse achtergrond de meisjes in Overvecht meer aan als rolmodel.

4. Methodologie

4.1 Kwalitatief onderzoek

Om de perspectieven op de belemmeringen tot sportparticipatie van meisjes in kaart te brengen zijn kwalitatieve data gegenereerd. Kwalitatieve onderzoeken kunnen worden gebruikt om perspectieven van doelgroepen te verwoorden. Het gaat dieper in op de antwoorden van een specifieke groep. Het primaire doel is niet te generaliseren, maar het begrijpen van uitingen vanuit een bepaalde context (Bryman, 2012). In dit onderzoek staan uitingen van jongeren omtrent sportparticipatie van meisjes in de Utrechtse context centraal. Deze zijn vergeleken met uitingen van gemeentelijke betrokkenen over dit thema.

Het is van belang dat de mening van jongeren wordt gehoord. Andere onderzoekers raden namelijk aan om jongeren het woord te geven over het thema. Door hier inzicht in te krijgen, kan beter beleid worden gemaakt (Tlili, persoonlijke communicatie, december 2016; Visser, 2012). Het doel is om de uitingen van deze groep vanuit deze context zo goed mogelijk weer te geven en te vergelijken met uitingen van gemeentelijke betrokkenen.

4.2 Populatie en werving

In deze studie zijn 19 jongeren geïnterviewd in vier groepsinterviews en één individueel interview. De settings van de interviews staan weergegeven in tabel 2. Van de jongeren waren er dertien meisjes en zes jongens. De meisjes staan, in de tabel en in hoofdstuk 5: "Resultaten", in het roze aangegeven en de jongens in het blauw.

Tabel 2: Settings interviews

	Meisje	Jongen	Locatie
Interview 1	6	1	School
Respondent 1			
Respondent 2			
Respondent 3			
Respondent 4			
Respondent 5			
Respondent 6			
Respondent 7			
Interview 2	6	0	Buurthuis
Respondent 8			
Respondent 9			
Respondent 10			
Respondent 11			
Respondent 12			
Respondent 13			
Interview 3	0	3	Openbaar sportveld
Respondent 14			
Respondent 15			
Respondent 16			
Interview 4	1	1	School
Respondent 17			
Respondent 18			
Interview 5	0	1	Buurthuis
Respondent 19			
Totaal	13	6	

De voorkeur lag in eerste instantie voor interviews met meisjes, omdat zij onderwerp van studie zijn. Omdat uit de literatuur ook bleek dat jongens, met hun discoursen, van invloed zijn op de meisjes (Pels, 2016), zijn ook zij geïnterviewd.

De jongeren hadden een leeftijd tussen de 12 en 18 jaar, waarbij de gemiddelde leeftijd en modus 15 jaar was. De jongeren woonden in Overvecht en/of zaten op een school in Overvecht. Alle leerlingen zaten op een vmbo-school. Alle respondenten hadden een niet-westerse migrantenachtergrond. Gekozen is voor deze jongeren omdat jongeren met een vmbo opleiding en/of niet-westerse migrantenachtergrond achterlopen in

sportdeelname ten opzichte van jongeren die hoger opgeleid zijn of geen migrantenachtergrond hebben (Elling & Selten, 2016). Alle gesproken meisjes deden niet (meer) aan sport. Vijf jongens deden wel aan sport.

De jongeren zijn geworven door contact te zoeken middels telefoon en mail met instanties als scholen, jongerenwerkorganisatie, buurthuizen en een sportvereniging. In bijlage A: "*Mail naar scholen*" staat een voorbeeld hiervan. Ook is een brief opgesteld waarin ouders om toestemming gevraagd wordt, omdat een instantie dat graag wilde. In bijlage B: "*Ouderbrief*" staat deze brief weergegeven.

In de mailwisseling en in inventariserende gesprekken is het doel van de studie besproken. Ook is de anonimiteit van de interviews besproken. De anonimiteit van de respondenten is gewaarborgd door geen melding te maken van namen in het verslag. Het is namelijk belangrijk dat de verworven data met dezelfde anonimiteit worden behandeld als wanneer er onderzoek naar volwassenen wordt gedaan (Morrow, 1996, in Pels, 2016).

Tijdens gesprekken met gemeentelijke betrokkenen rondom sportparticipatie in Overvecht werd veel waardevolle informatie opgedaan. De gemeentelijke betrokkenen zijn op basis van purposive sampling geselecteerd. Bij purposive sampling worden participanten gezocht op een strategische manier om daarmee onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden (Bryman, 2012). In tabel 3 staat met wie er gesproken is.

Tabel 3: Gemeentelijke betrokkenen

Betrokkene	Aantal
Stichting JoU	2
Combinatiefunctionaris sport	1
Afdeling sport Gemeente Utrecht	2
Afdeling jeugd Gemeente Utrecht	1
Onderzoekers naar het thema	10
Totaal	17

Met ambtenaren van de gemeente Utrecht is gesproken, omdat zij het beleid rondom jongeren en sport uitzetten. Met jongerenwerkers van Stichting JoU is gesproken, omdat zij in contact staan met de jongeren in Overvecht. Ze bieden jongeren kansen om te ontwikkelen en geven daarbij een steuntje in de rug aan jongeren die daar hulp bij nodig hebben. Stichting JoU werkt samen met onder andere ouders en sportwerkers (Stichting JoU, 2017). Gesprekken bij buurthuizen zijn afgenomen op advies van jongerenwerkers. Hier verzamelen jongeren die zij kennen zich.

Er is ook gesproken met één van de sportwerkers: een combinatiefunctionaris sport. Een combinatiefunctionaris sport is actief in de wijk om de link tussen de school, wijk en sportinstelling te leggen (Harten voor sport, z.d.). De gesproken combinatiefunctionaris is onder andere actief in Overvecht. Omdat combinatiefunctionarissen veel contact hebben met jongeren, kunnen deze veel over de doelgroep vertellen.

Er is ook gesproken met onderzoekers. Deze onderzoekers hebben, al dan niet voor de gemeente (Utrecht), onderzoek gedaan dat betrekking heeft op de onderzoeksvraag van deze studie.

Bij de gesproken onderzoekers was er een groep zes vrouwelijke studenten die dit jaar vanuit het ROC in opdracht van de gemeente Utrecht onderzoek hebben gedaan naar sport en meisjes. Zij hebben ongeveer 40 meisjes in Utrecht gevraagd naar wat hen aanzet tot beweging. Dit onderzoek werd ook uitgevoerd in het kader van het in de inleiding beschreven *Beweegwinst*. Meer informatie over *Beweegwinst* staat in bijlage C: *Beweegwinst*. De partijen die betrokken zijn rondom *Beweegwinst* hebben besloten om de behoeftepeiling ook uit te laten voeren door jonge mensen. Een groep heeft daarbij dus meisjes gesproken over de factoren die aanzetten tot beweging en deze opgestuurd naar de gemeente. Achteraf heeft is met hen gesproken over de conclusies van hun

onderzoek. De resultaten van dat gesprek staan weergegeven als afkomstig van "Studenten ROC". Om de anonimiteit van de andere gemeentelijke betrokkenen ook te waarborgen staan deze aangegeven als "Gemeentelijke betrokkenen".

Aan de gemeentelijke betrokkenen is na het gesprek nog de vraag gesteld om op te sturen *wat volgens de betrokkene de belangrijkste belemmeringen zijn voor meisjes in Overvecht om te gaan sporten en waarom ze dat denken*. Hiermee konden de gemeentelijke betrokkenen de gemaakte aantekeningen in het gesprek bevestigen en/of aanvullen.

4.3 Semigestructureerde interviews

In dit onderzoek zijn met de jongeren semigestructureerde interviews afgenomen. De gesprekken duurden ongeveer 45 minuten en zijn opgenomen. Bij semigestructureerde interviews is er, in tegenstelling tot een gestructureerd interview, ruimte om door te vragen. Met dit soort interviews kunnen individuele betekenisgeving en achterliggende gedachten worden onderzocht (Edwards & Skinner, 2009). In de interviews kon hiermee gevraagd worden naar de gedachten over de sportparticipatie van meisjes in Overvecht. Hiermee kon het discours worden omschreven.

Er is bij de semigestructureerde interviews gebruik gemaakt van een topiclijst. De drie hoofdthema's die in de topiclijst stonden waren *Betekenis sport, Sportwensen en Masculiniteit en Male Gaze*. De topiclijst is op basis van literatuurstudie opgesteld. Uit de literatuurstudie bleek bijvoorbeeld dat de male gaze een belangrijke belemmering kan zijn voor meisjes om te gaan sporten. Daarom, en omdat het door de meisjes als belangrijke belemmering werd beschreven, is dit een hoofdthema van de vragenlijst geworden. De topiclijst is naar aanleiding van elk interview bijgesteld. Omdat in elk interview nieuwe informatie boven komt, is het verstandig om de topiclijst aan te blijven passen (Boeije, 2012). Tevens is er met de afdeling *Onderzoek* van de gemeente gesproken over hoe de jongeren het beste konden worden geïnterviewd. Op basis hiervan is ook de topiclijst aangepast. In bijlage D: "Topiclijst" staat de gehele lijst weergegeven.

Een geheel open interview is niet gedaan. Het nadeel van een dergelijk onderzoek dat de onderzoeker zich te veel laat leiden door de antwoorden van de respondent en het daardoor kan zijn dat de onderzoeksvraag minder wordt beantwoord (Edwards & Skinner, 2009).

4.4 Focusgroepen

In deze studie zijn, naast één individueel interview, vier focusgroepen afgenomen. Bij een focusgroep worden meerdere respondenten tegelijk over één specifiek thema ondervraagd (Bryman, 2015). In dit geval is met de jongeren gesproken over sport en de belemmeringen hiertoe.

Focusgroepen nodigen jongeren uit om meer te vertellen over hun ervaringen. Mensen durven meer te antwoorden dan wanneer vragen één op één worden gesteld (Darbyshire, 2015, in Pels, 2016). Kanttekening die hierbij moet worden geplaatst is dat er ook rekening moet worden gehouden dat het werken in een groep ook sociaal gewenste antwoorden kan opleveren (Hollander, 2004). Door jongeren telkens in een setting met bekenden te zetten is geprobeerd ze zo vrij mogelijk te laten spreken. Het praat voor een respondent makkelijker als ze met bekenden in een focusgroep zitten, dan met vreemden (Hollander, 2004).

Ook praten meisjes anders wanneer ze met alleen meisjes zijn dan wanneer ze met jongens zijn. Meisjes ervaren een grotere sociale angst wanneer ze met jongens in eenzelfde ruimte zijn, dan wanneer ze in een ruimte zijn met enkel meisjes (Calogero, 2004). Doordat de jongeren in verschillende samenstellingen zaten, kwamen er verschillende antwoorden uit de focusgroepen.

Door tijdens het interview op te laten schrijven wat ze van onderwerpen vonden, werden ze individueel aangespoord om mee te doen in het gesprek. De focusgroep begon bijvoorbeeld telkens met één voor één de opgeschreven betekenis aan sport te delen met de groep. Hierna konden anderen daarop reageren en werden verschillen besproken. Hiermee is geprobeerd de jongeren met elkaar in gesprek te laten gaan en meer te laten nadenken over hun antwoorden.

4.5 Validiteit en betrouwbaarheid

In dit onderzoek heb ik door middel van triangulatie de betrouwbaarheid van de resultaten getracht te vergroten. Bij triangulatie worden meerdere metingen verricht vanuit verschillende invalshoeken (Boeije, 2012). Door het vraagstuk in verschillende settings te vragen aan jongeren heeft de triangulatie plaatsgevonden.

In een ideaalplaatje was in nog meer verschillende settings het vraagstuk meerdere keren voorgelegd, maar zoveel respondenten hebben niet meegedaan aan dit onderzoek.

De data uit de literatuurstudie is in de analyse vergeleken met data uit de interviews met jongeren. Het perspectief van jongens gaf aanvullende informatie op de belemmeringen die er volgens meisjes zijn. Daarnaast zijn de antwoorden vergeleken met het discours van gemeentelijke betrokkenen om de verhouding te kunnen vaststellen.

Bij de gemeentelijke betrokkenen is hiernaast aan member validation gedaan. Bij member validation worden de juistheid van notities gecheckt bij participanten (Boeije, 2012). De notities die zijn gemaakt van gesprekken zijn door middel van het per mail navragen van de hoofdvraag gecheckt. Middels de diverse dataverzameling ontstond een zo compleet mogelijk beeld.

4.6 Data-analyse jongereninterviews

Nadat de gegevens verzameld zijn en getranscribeerd, zijn ze geanalyseerd. Hierbij is kritisch gekeken naar welke discourses naar voren komen. Omdat discours zich uit in vanzelfsprekendheden in taal en beelden (Van Amsterdam, persoonlijke communicatie, mei 2016), is hier naar gezocht bij de analyse.

Het coderen gebeurt in drie fasen: open coderen, axiaal coderen en selectief coderen. Bij open coderen is het doel terreinverkenning en hanteerbaar maken van de data. De codes die gegeven worden zijn beschrijvend en interpreterend van aard (Edwards & Skinner, 2009). Hieronder staat een voorbeeld van deze codering bij een quote uit het eerste interview:

Respondent 6: "Weet je, de Utrechtse jongens zijn gewoon hyena's. Als ze een meisje zien lopen, gaan ze meteen aankijken. Ik weet niet. Je kan het niet echt uitleggen. Bij Marokkanen wordt onderscheid gemaakt tussen jongens en meiden."

Opmerking [sdh1]: Utrechtse jongens bekijken meisjes

Opmerking [sdh2]: Onderscheid jongens en meisjes in Marokkaanse cultuur

Nadat alle interviews waren afgenomen, is er overgegaan op axiaal coderen. Hierbij werd bepaald welke elementen belangrijk waren. Alle interviews zijn nagelezen en bekeken op welke thema's vaak naar voren komen. Bij axiaal coderen worden de gegevens namelijk in omvang verminderd en wordt de focus van het onderzoek richting gegeven. Ook worden relaties tussen categorieën aangegeven. De bovenstaande quote kwam terecht in twee codes waar meer dergelijke quotes stonden.

Tot slot is er selectief gecodeerd. Selectief coderen bestaat uit het definiëren van kerncategorieën. Bepaald wordt welke categorieën het belangrijkste zijn. Kerncategorieën worden bepaald aan de hand van de vraag- en doelstelling, de

concepten uit de literatuur en de data zelf. Per thema zijn treffende quotes gezocht (Edwards & Skinner, 2009; Van Slobbe, persoonlijke communicatie, februari 2017).

4.7 Analyse gemeentelijk discours

In deze studie is als eerste de meest recente sportnota van de gemeente Utrecht "Utrecht sportief en gezond" (2017-2020) geanalyseerd. Studie naar discourses gaat niet alleen om onderzoek naar gesproken taal, maar ook om andere uitingen zoals teksten (Bryman, 2012). De sportnota is een voorbeeld van taal over sport en meisjes.

De nota is geheel doorlezen om stukken over sport en jongeren te vinden. Deze stukken zijn genoteerd en geanalyseerd op hoe er over sport wordt geschreven in relatie tot jongeren/meisjes. Pas na de analyse van de nota is er met de gemeentelijke betrokkenen gesproken. De context waarin zij de uitspraken deden is middels de analyse van de sportnota omschreven. Bij een discoursanalyse is het belangrijk om tekst in context te zetten (Wodak, 1996).

De antwoorden van de gemeentelijke betrokkenen op de vraag: "Wat volgens de betrokkene de belangrijkste belemmeringen zijn voor meisjes in Overvecht om te gaan sporten en waarom ze dat denken?" zijn samengevoegd in één document. Deze zijn ook gecodeerd en de meest voorkomende thema's en passende quotes zijn genoteerd.

4.8 Rol van de onderzoeker

De onderzoeker was een autochtone man. Omdat meisjes meer sociale angst voelen in een ruimte waar ook mannen aanwezig zijn (Calogero, 2004), kan dit beperkend zijn in het antwoorden van de vragen. De ruimte was door de aanwezigheid van een mannelijke interviewer (zonder migrantenachtergrond) namelijk nooit helemaal manvrij.

Daarnaast is de onderzoeker werkzaam bij gemeente Utrecht, wat sociaal wenselijke antwoorden in hand kon werken. Het kan zijn dat ze niet te negatief over de gemeente willen praten, omdat ze een ambtenaar tegenover hen hadden. In de interviews is niets gemerkt van sociale angst. Aan het begin van elk jongereninterview is door de onderzoeker aangegeven dat de jongeren de vrijheid hadden om alles te zeggen wat ze wilden. Daarnaast gaf de onderzoeker aan dat het gesprek anoniem was om de spreekvrijheid te benadrukken. Ook aan gemeentelijke betrokkene is de anonimiteit aangegeven, zodat ook zij vrij konden antwoorden over het beleid.

De data van de studenten van het ROC heeft de data uit de interviews aangevuld. Deze data is door vrouwen die niet werkzaam zijn voor de gemeente verzameld, waardoor de sociale angst van de meisjes mogelijk minder was.

5. Resultaten

Het hoofdstuk resultaten is opgedeeld in drie delen. Als eerste staan de antwoorden uit de interviews met jongeren genoteerd. Hierna staat het discours van de gemeente uitgewerkt, waarbij als eerste de analyse van de sportnota staat weergegeven en daarna de antwoorden van gemeentelijke betrokkenen vermeld staan.

5.1 Jongereninterviews

Hieronder staan de resultaten van de afgenomen jongereninterviews. De quotes zijn geanonimiseerd. Quotes van meisjes worden in het roze aangegeven, quotes van jongens in het blauw. De interviewer is ook in het blauw aangeduid, omdat hij een man is. De settings waarin de respondenten de uitspraken hebben gedaan staan weergegeven in tabel 2 op pagina 27.

5.1.1 Sport is leuk

Bijna alle jongeren geven aan dat sport gezond is. Het wordt veelal als eerste verteld als gevraagd wordt naar de betekenis van sport.

Er wordt onder meer gezegd dat met sport vet kan worden verbrand en de conditie op peil kan worden gebracht. Ziekten kunnen worden voorkomen door te gaan sporten. Daarnaast maakt sporten mensen slank. Er wordt gezegd dat dikke billen niet erg zijn, maar de meeste meisjes willen slank zijn.

Alle jongeren beschouwen sport als iets positiefs. De meeste jongeren vertellen dat ze sport leuk vinden. Ook meisjes, die niet op een sportclub zitten, zeggen dat ze sport wel leuk vinden. Hiernaast hebben jongeren sociale motieven om te sporten. Samen sporten wordt door veel respondenten gezien als een toegevoegde waarde.

"Ik vind het wel leuk, omdat het goed is voor je gezondheid en omdat je dan lekker slank blijft"

(Respondent 10)

"Leuk, als je het met leuke mensen doet."

(Respondent 12)

Tegelijkertijd vertellen jongeren dat ze druk zijn met andere prioriteiten. Er zijn veel meisjes die op een sport hebben gezeten, maar dat nu niet meer doen. Andere zaken zijn belangrijker (geworden), waarbij werk en school genoemd worden. Sommige meisjes geven aan dat ze te lui zijn om te sporten.

"Omdat ik meer bezig ben met school en dingen."

(Respondent 11)

"Kijk, ik weet niet. Als ik er gewoon zin in heb of zo, dan vind ik het gewoon leuk en doe ik ook gewoon mee enzo, maar als ik er geen zin in heb kan ik het ook echt verpesten, maar dan ben ik waarschijnlijk gewoon te lui, want dan heb ik echt geen zin."

(Respondent 8)

Zowel jongens als meisjes staan positief tegenover sport, maar meisjes geven aan dat ze geen tijd vrij maken voor sport.

5.1.2 Actoren stimuleren sport

De positieve betekenis die aan sport gegeven wordt komt overeen met hoe er door de omgeving over sportende jongeren gesproken wordt. In de interviews is gevraagd naar welke actoren van invloed zijn op de mening van jongeren over sport. Veel mensen in de directe omgeving van de jongeren zeggen dat sport goed is. Dit zeggen zowel jongens als meisjes. Een jongen geeft aan dat bijvoorbeeld zijn vrienden en de huisarts zijn mening over sport beïnvloed hebben:

"Vrienden en de huisarts en nog anderen: bijna iedereen zegt dat sport goed voor je is. Iedereen is het daar mee eens."
(Respondent 18)

Door de meeste respondenten worden ouders omschreven als invloedrijke personen voor de jongeren. Veel ouders stimuleren de meisjes om te gaan sporten, of staan er in ieder geval positief tegenover. Tegelijkertijd zeggen andere meisjes dat ze het niet vaak met ouders over sport hebben.

"Zij vinden dat ik moet gaan sporten"
(Respondent 3)

"Mijn ouders vinden het beter als ik op een sport zit, maar ze zeggen niet: je moet op een sport gaan."
(Respondent 17)

Vrienden worden ook aangegeven als belangrijke actoren. Sommige vrienden stimuleren de meisjes om te sporten, terwijl anderen dat niet doen. Met niet-sporters wordt minder over sport gesproken. Zij vinden sport niet slecht, maar minder leuk. Eén meisje zegt bijvoorbeeld dat ze niet op volleybal gaat, omdat haar vriendinnen sport niet leuk vinden. De vriendinnen willen niet moe van sporten worden. Ook de media spelen bij sommigen een rol. Zowel jongens als meisjes stellen dat media hen tot sport kunnen aanzetten. Een voorbeeld staat in de tweede quote.

Respondent 17: *"Vooral mijn vriendinnen vinden sport helemaal niet leuk."*

Interviewer: *"Waarom vinden ze het niet leuk?"*

Respondent 17: *"Gewoon... Omdat ze er moe van worden."*

"Ja, ik kijk wel. Dan krijg ik ook die... hoe heet dat... motivatie om te sporten."
(Respondent 2)

De gemeente wordt alleen benoemd als daar specifiek naar gevraagd wordt. De jongeren die hierover spreken stellen dat de overheid het sporten stimuleert. De U-pas wordt hierbij door één respondent genoemd. Dit is een gratis pas voor mensen met een laag inkomen in Utrecht. Met deze pas kunnen sportieve en culturele activiteiten met korting worden gedaan (Gemeente Utrecht, 2017b).

Samenvattend kan gesteld worden dat actoren in het algemeen een positieve attitude hebben ten opzichte van het sporten van meisjes. Ouders en vrienden zijn hierbij belangrijke actoren voor de jongeren.

5.1.3 Winnen is niet het belangrijkste

Naast dat sport leuk is, wordt door jongeren gezegd dat competitie belangrijk is in sport. Ze hebben de wil om te winnen. Tegelijkertijd is winnen niet het belangrijkste bij sporten. Andere zaken, zoals gezondheid en plezier gaan voor de meeste jongeren voor. In relatie tot competitie worden meisjes in het algemeen als minder fanatiek beschouwd dan jongens. Dit zeggen zowel jongens als meisjes. De competitiedrang wordt ook gekoppeld aan agressief gedrag van jongens.

"Er zijn ook meisjes die fanatieker zijn dan sommige jongens, maar over het algemeen denk ik dat jongens fanatieker zijn."
(Respondent 13)

"Tuurlijk wil je winnen. Winnen is heel belangrijk, maar ik stel andere dingen voorop. (...). Sommige mensen kunnen niet goed tegen hun verlies en worden heel agressief."
(Respondent 19)

Een meisje vertelt dat ze niet graag meedoet aan sport, omdat ze juist niet wil verliezen. De mogelijkheid om toch te kunnen verliezen weerhoudt haar ervan te sporten. In relatie tot fanatisme wordt ook schreeuwen benoemd. Twee meisjes geven aan dat het schreeuwen van de trainer een reden voor hen was om met stoppen te sport. Het maakt bij het sporten uit wie de trainer is en hoe hij zich gedraagt.

"Omdat ik niet heel goed tegen mijn verlies kan en als ik dan heel vaak verlies..."
(Respondent 17)

"Wij zijn gestopt. Mijn meester gaf geen goed les. Hij ging alleen maar schreeuwen tegen ons."
(Respondent 9)

Een jongen en een meisje stippen tijdens een ander groepsgesprek juist aan dat ze een strenge trainer willen hebben. Deze leert het goede gedrag aan, net zoals een strenge docent zorgt ervoor dat het fijner in de klas is.

Respondent 18: "Hij is streng. Dat hoort zo. Dat moet. Als je trainer te aardig is, dan ga je het nooit leren. Stel je doet iets verkeerd. In plaats van links-rechts rechts-links... Dat wordt meteen 10 opdrukken. Dat je het afleert."

Interviewer: "En jij?"

Respondent 17: "Ik zit niet op sport, maar je trainer of trainster moet sowieso streng zijn. Als wij bij een docent zoals Natuur & Techniek zitten, dan is het altijd heel erg chaos. En als onze mentor dan komt, omdat onze mentor heel erg streng is, dan zijn we opeens allemaal stil."

Interviewer: "Dat is fijner?"

Respondent 17: "Ja"

De meeste meisjes vertellen dat ze wel bewegen. Ze wandelen door de buurt of fietsen bijvoorbeeld naar school. Ze stellen dat ze wandelen eigenlijk niet voldoende vinden en daarom liever ook nog zouden sporten. Ze vinden bewegen alleen niet voldoende. Een voorbeeld is een meisje dat aangeeft dat ze denkt dat haar conditie niet verbetert van wandelen.

De meisjes zeggen dat ze willen gaan sporten. Vroeger zaten sommige meisjes al op verschillende sporten als paardrijden, boksen, voetballen en dansen. Er zijn meisjes die veel sporten leuk vinden, maar de meeste meisjes willen nu naar een sportschool gaan. Het competitie-element is minder belangrijk dan bezig zijn met (de gezondheid van) het lichaam.

"Het heeft niet echt veel zin als je alleen wandelt. Ik denk niet dat dat je conditie gaat helpen."

(Respondent 3)

Interviewer: "En zou je liever op een sportvereniging zitten of een sportschool?"

Respondent 2: "Sportschool"

Interviewer: "Sportschool. Waarom?"

Respondent 2: "Dan kan je zelf indelen wanneer je gaat."

Interviewer: "Maar je kan er niet wedstrijden winnen of zo. Vind je dat niet belangrijk?"

Respondent 2: "Nee"

Interviewer: "Nee?"

Respondent 2: "Je gaat puur voor de gezondheid wanneer je zelf kan."

Samengevat, competitie is voor meisjes niet het belangrijkste bij sport. De meisjes willen wel sporten, maar dan vooral om hun gezondheid te verbeteren, waarbij ze ook de vrijheid willen hebben wanneer ze gaan sporten.

5.1.4 Jongens zijn reden om niet te sporten

Tijdens sportactiviteiten zoals gym wordt er een verschil gezien in hoe meisjes en hoe jongens zich gedragen. Het wordt normaal gevonden dat meisjes sporten, maar jongens en meisjes gedragen zich anders. Jongens horen bijvoorbeeld sterker te zijn dan meisjes, die wat tuttiger zijn. Meisjes houden bijvoorbeeld minder van zweten dan jongens.

"Weet je wat het is, denk ik, meisjes zijn zo heel tuttig. Houden niet van zweet en dat soort dingen. Met sport moet je bewegen, moet je zweten, dat hoort erbij. Ik denk dat meisjes daar niet van houden."

(Respondent 19)

Er wordt benoemd dat er tijdens het sporten rekening met elkaar wordt gehouden. Jongens zeggen dat ze voorzichtiger spelen als ze met meisjes samen gymmen op school. Een meisje geeft aan dat er van haar nog meer met elkaar rekening mag worden gehouden. Een jongen stelt dat samen sporten niet altijd kan, omdat jongens volgens hem te sterk zijn. Voor een jongen is het vreemd als een meisje sterker is dan een jongen.

"Stel ik ga kickboksen, dan kan ik toch niet al mijn kracht op haar gooien? Volgens mij ligt ze dan meteen op de grond"

(Respondent 18)

Interviewer: *"Als een meisje sterker zou zijn dan een jongen... Is dat raar?"*

Respondent 17: *"Nee".*

Respondent 18: *"Voor een jongen is het gewoon raar. Iedereen denkt dat elke jongen sterker is. Dat is een schaamte."*

Voor sommige meisjes is de aanwezigheid van jongens een reden om niet te sporten. Het sporten met jongens is anders dan het sporten met meisjes. Hieronder is respondent 6 aan het woord die vooral in het begin niet met jongens wil sporten, omdat ze rustig wil beginnen.

Respondent 6: *"Ja wil ik het wel doen, maar er zijn allemaal oudere jongens. Ik wil wel, maar dan alleen met meisjes."*

Interviewer: *"En waarom wil je dan alleen met meisjes?"*

Respondent 6: *"Omdat jongens... Ik weet niet. Ze zijn grover. Ik wil gewoon eerst met meisjes gewoon rustig opbouwen."*

Interviewer: *"Ja? Hoe zijn ze dan grof?"*

Respondent 6: *"Ik weet niet... Mannen zijn sterker. Mannen zijn breder. Ik wil daarom eerst met meisjes. En daarna als ik meer ervaring heb, dan met jongens."*

Veel meisjes geven aan dat ze bekeken worden tijdens het sporten. Ze voelen zich bekeken door jongens en voelen meer schaamte wanneer ze samen met jongens sporten. Een meisje geeft aan dat als ze een joggingbroek aantrekt ze zich nog meer bekeken voelt dan normaal. Ze noemt de jongens vies. Een ander meisje beschrijft de Utrechtse jongens als hyena's.

Interviewer: *"En is er verschil tussen jongens en meisjes tijdens het sporten?"*

Respondent 9: *"Wij hebben wel vieze jongens in onze klas."*

Interviewer: *"Vieze jongens?"*

Respondent 9: *"Ja"*

Interviewer: *"Waarom zijn ze vies?"*

Respondent 9: *"Als je bijvoorbeeld een joggingbroek aan hebt, dan gaan ze helemaal kijken."*

"Weet je, de Utrechtse jongens zijn gewoon hyena's. Als ze een meisje zien lopen, gaan ze meteen aankijken. Ik weet niet. Je kan het niet echt uitleggen. (...)"

(Respondent 6)

Respondent 3 geeft aan dat het minder erg is om met meisjes te sporten, omdat het meisje het dan minder erg vindt als ze iets fout doet. Als jongens er bij zijn is het erger. Tegelijkertijd zijn er meisjes die er minder last van hebben. Een meisje zegt dat ze bij gym juist in de spotlights wil staan, omdat ze zichzelf goed vindt in sporten. Dit is de andere kant van het bekeken worden.

Hoewel hiernaast ook veel meisjes aangeven dat ze het normaal vinden om bij gymlessen met jongens te sporten, wordt door de meeste meisjes benadrukt dat ze het fijner vinden om zonder jongens te sporten.

"Dan gaan ze zien hoe goed ik ben"

(Respondent 11)

Respondent 3: "Het kan voor haar anders zijn. Sommige meisjes hebben minder last ervan dan anderen, maar ik zelf vind het wel leuk om met meisjes te sporten. Als er iets gebeurt, dat je niet echt voor schut staat."

Interviewer: "Hoezo voel je je dan voor schut staan?"

Respondent 3: "Gewoon. Als je gaat vallen en je zag iets. Snap je?"

Interviewer: "Hmm... en als meisjes naar je kijken?"

Respondent 3: "Nee is dat niet zo erg. Dat (als jongens kijken) is erger."

Een jongen stelt dat hij dat hij zich niet bezighoudt met het bekijken van meisjes. Hij vindt dat jongens zich fanatiek met sport bezig moeten houden.

Interviewer: "Denk je dat ze zich bekeken voelen tijdens het sporten?"

Respondent 17: "Dat weet ik niet. Als je sport dan wil je fanatiek meedoen. Als jij dat niet aan kan. Of dan moet je zeggen: ik doe rustig aan. Of dan doe je zelfs niet mee. We houden wel rekening met elkaar. Ik vind sowieso als jongens tijdens het sporten daaraan denken... Ik vind dat sowieso al niet goed."

Er wordt volgens de jongeren niet gepest tijdens het gymmen. Gymdocenten letten hier goed op. Wel vertellen ze andere manieren die kunnen worden opgevat als uitsluiting zoals plagen en het als laatste gekozen worden. Onderstaande wordt beantwoord op de vraag of er gepest wordt tijdens gymlessen.

"Nee, niet echt gepest of zo, maar als je bijvoorbeeld teams moet maken, dat zeg maar degene die minder goed sport altijd als laatste wordt gekozen"

(Respondent 13)

"In onze klas wordt niet gepest, maar gewoon plagen. Niet te veel, gewoon normaal."

(Respondent 15)

Resumerend hebben de jongens en meisjes ander gedrag bij sport. Jongens zijn sterker of horen dit volgens jongens in ieder geval te zijn. Veel meisjes voelen zich bij het sporten door jongens bekeken en zij willen het liefst alleen met meisjes sporten. Er wordt niet gepest, maar meisjes voelen in het bijzijn van jongens meer schaamte.

5.1.5 Islamitische/Marokkaanse achtergrond

Een thema dat door de jongeren naar voren is gebracht is de invloed die een islamitische/Marokkaanse achtergrond van een meisje speelt. Een jongen stelt dat de islamitische achtergrond niet stimulerend is voor meisjes om met jongens te sporten. Meisjes worden niet snel toegestaan om met jongens te sporten. Er wordt volgens een meisje ook bij Marokkanen onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes.

"Mijn broer of mijn vader staat niet snel toe dat mijn zus gaat voetballen met andere jongens, omdat het niet toegestaan is volgens ons geloof. Maar ook gewoon... Ik weet niet...Ja, ik denk dat dat het is."

(Respondent 19)

Respondent 6: *"Bij Marokkanen wordt onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes."*

Interviewer: *"Je zei bij Marokkaanse?"*

Respondent 6: *"Ja. Nederlanders hebben dat gewoon minder. Vind ik zelf."*

Respondent 19 zegt dat Marokkaanse meisjes opvallen omdat ze een hoofddoek en lange kleding dragen tijdens gym. Daarnaast vallen ze op omdat ze minder fanatiek zijn dan de andere sporters. Hij geeft daarbij aan dat volgens hem meisjes wel fanatiek mee kunnen doen, maar geen zin hebben dit te doen.

Interviewer: *"Heb je een voorbeeld van iemand die minder fanatiek is?"*

Respondent 19: *"Eerlijk gezegd, meer Marokkaanse meisjes. Ja, ik weet niet... met hoofddoek. Trekken dan lange kleren aan tijdens gym."*

Interviewer: *"Waar denk je dan aan? Wat doen ze dan minder?"*

Respondent 19: *"Die lopen gewoon. Of staan stil in het veld. Ze doen wel mee, maar staan stil."*

Interviewer: *"Waarom doen ze dat denk je?"*

Respondent 19: *"Ik heb echt geen idee. Je kan ook als meisje fanatiek meedoen."*

Interviewer: *"Ze hebben geen zin?"*

Respondent 19: *"Luiheid."*

De laatste twee interviews vonden plaats tijdens de Ramadan, de maand waarin moslims vasten. De drie gesproken jongeren tijdens de Ramadan zeggen dat dit invloed heeft op hun sportgedrag overdag, omdat ze minder energie hebben. Ze blijven echter wel gewoon meedoen aan gymlessen.

"Ik vind het niet zo moeilijk. Dit is het eerste jaar dat ik het helemaal doe. Iedereen zei tegen mij het is echt moeilijk met gym enzo, maar het is gewoon alsof het een normale dag was."

(Respondent 17)

Geconcludeerd kan worden dat volgens de jongeren de Marokkaanse/islamitische achtergrond van de meisjes van invloed op sportgedrag kan zijn. Deze meisjes doen bijvoorbeeld minder fanatiek aan sport mee en krijgen minder snel toestemming om met jongens te sporten.

5.2 Sportbeleidsanalyse gemeente Utrecht

De meest recente sportnota van de gemeente Utrecht is "Utrecht sportief en gezond" (2017-2020). Hierin is aandacht voor het aan het sporten krijgen van verschillende Utrechters, waaronder jongeren. Onderstaande tekst is een analyse van de nota.

5.2.1 Sport heeft een maatschappelijke meerwaarde

De gemeente wil dat de burgers een gezonde leefstijl hebben met sport en bewegen als onderdeel hiervan. De gemeente noemt naast gezondheid ook andere doelen die het met de inzet van gelden op sport wil bereiken. Sport kan mensen bijvoorbeeld leren omgaan met tegenslagen en brengt mensen bij elkaar.

"De gemeente Utrecht streeft naar een optimale sportinfrastructuur die mensen uitnodigt tot sporten en bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl. Dat is onze missie voor sporten en bewegen in Utrecht. Sporten en bewegen dragen eraan bij dat inwoners zich gezond(er) voelen. De maatschappelijke meerwaarde van sport is groot. Sport brengt plezier, activeert, brengt mensen bij elkaar, helpt talenten te ontwikkelen, leert omgaan met tegenslagen, en biedt veel mogelijkheden voor vrijwilligerswerk."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 4)

De gemeente geeft aan dat het zich, ondanks dat ze erkennen dat het lastig is om te bereiken, toch inzet om zoveel mogelijk jongeren aan het sporten te krijgen. Sport heeft ook voor jongeren meerdere positieve effecten. Het versterkt onder andere de eigenwaarde. Daarbovenop voorkomt sport segregatie en radicalisering.

"Het is niet eenvoudig om de sportdeelname onder jongeren te vergroten. Dit komt doordat de redenen voor jongeren om minder of niet meer te sporten voor hen zwaar wegen. Toch vinden we het belangrijk dat zoveel mogelijk jongeren sporten, vooral jongeren uit de genoemde groepen. Sportdeelname versterkt hun eigenwaarde, geeft hen het gevoel dat ze 'erbij horen' en kan zo segregatie en radicalisering voorkomen."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 14)

Samengevat, de gemeente stimuleert burgers om meer te sporten en te bewegen. Dit draagt niet alleen bij aan een gezonde leefstijl, maar heeft daarnaast ook een maatschappelijke meerwaarde, ook voor jongeren.

5.2.2 Interventies voor jongeren

In de nota komen interventies naar voren die worden ingezet om jongeren aan het sporten en bewegen te krijgen. Hierbij wordt ook genoemd wat uitvoerende partijen (bv. Harten voor Sport, VSU en Stichting JoU) doen. Als aandachtspunt wordt genoemd om in te spelen op zaken rondom het sportveld zoals trainers en sociale media. Ze geven hiernaast expliciet aandacht aan het meedoen van meisjes in sport.

"Sportaanbod: Harten voor Sport coördineert het sportaanbod op de playgrounds, in samenwerking met stichting JoU (jongerenwerk) en de sociaal makelaars."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 11)

"Sport voor jongeren: Harten voor Sport en de VSU maken gezamenlijk met jongeren, (studenten)sportverenigingen en stedelijke partners zoals Stichting JoU, een plan van aanpak om sportaanbod op maat te ontwikkelen en te realiseren. Aandachtspunten hierbij zijn het professionaliseren van begeleiders/trainers als rolmodel voor jongeren, het gebruik van sociale media en het meedoen van meisjes."
(Gemeente Utrecht, 2016b:15)

Voorts zijn de beleidsmakers van de gemeente nog op zoek naar een geschikte indicator voor het monitoren van de sportdeelname. Dit doen ze samen met verschillende partijen.

"Monitoring: we zoeken samen met Volksgezondheid en het Mulier Instituut naar een geschikte indicator om de sportdeelname van jongeren te monitoren. Hierbij betrekken we de onderwijsinstellingen in de stad."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 15)

Uit de nota van de gemeente komt dus naar voren dat zij verschillende interventies inzet om de sportdeelname bij jongeren te stimuleren. Hierbij is expliciet aandacht voor de deelname van meisjes. Ook is de gemeente op zoek naar geschikte methoden om de sportdeelname van jongeren monitoren.

5.2.3 Jongeren in Overvecht

De gemeente geeft extra aandacht aan krachtwijken. De daling in sportparticipatie in Overvecht in 2015 wordt bijvoorbeeld onderzocht. Ook wordt gesteld dat in Overvecht extra activiteiten worden uitgevoerd in het kader van "De Versnelling". In de nota wordt verder niet over jongeren in Overvecht geschreven. In het kader staat meer informatie over "De Versnelling" en de rol van sport hierin.

"In Overvecht werd van 2014 op 2015 een daling van het lidmaatschap van sportverenigingen genoteerd van 71 naar 63 procent. Deze daling is in onderzoek."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 14)

"In Overvecht voeren we in het kader van 'de Versnelling' extra sport- en beweegactiviteiten uit."
(Gemeente Utrecht, 2016b: 13)

De Versnelling

De gemeente Utrecht wil Overvecht versneld ontwikkelen en heeft daarom 10,2 miljoen euro voor de periode 2016-2020 vrijgemaakt voor "De Versnelling". Dit geld is niet alleen voor sportinterventies bestemd. Het gaat over werk, veiligheid, samenleven en opvoeden en gezondheid. Voor jeugd organiseren sociaal makelaars, als verbinder van de buurt, onder andere sport- en spelactiviteiten. Doel van de investeringen is onder meer dat jongeren zich meer met de samenleving verbonden gaan voelen (Gemeente Utrecht, 2017a). Voor het verhogen van de sportparticipatie wordt in het document geen doelstelling benoemd.

Er wordt dus extra aandacht besteed aan de wijk Overvecht, maar specifieke doelstellingen voor sportdeelname van jongeren en/of meisjes in Overvecht zijn niet geformuleerd.

5.3 Gesprekken met gemeentelijke betrokkenen

Met gemeentelijke betrokkenen is een gesprek gevoerd over de sportparticipatie van meisjes in Overvecht. Aan deze personen is achteraf nog de vraag gesteld om op te sturen wat volgens de gemeentelijke betrokkene de belangrijkste belemmeringen zijn voor meisjes in Overvecht om te gaan sporten en waarom ze dat denken.

5.3.1 Cultuur is van invloed

Door veel gemeentelijke betrokkenen wordt de invloed van de Marokkaanse of islamitische cultuur benoemd. Cultuur wordt door gemeentelijke betrokkene 1 omschreven als "een systeem". Het sporten zit volgens haar "niet in het systeem" van jongeren en hun ouders. Ouders zijn minder bekend met de georganiseerde sport. Ze hebben er geen ervaring mee of zelfs geen kennis van. De meisjes hebben minder mensen in de omgeving die bij een sportvereniging zitten. Moeders zijn er bijvoorbeeld zelf minder mee opgegroeid. Het is minder vanzelfsprekend om te sporten.

"Er is vanuit de cultuur minder vanzelfsprekendheid om te sporten"
(Gemeentelijke betrokkene 2)

"Bij een sportvereniging kom je via familie, vrienden of school. Het is voor deze meisjes dus belangrijk om mensen (vrouwen) in hun omgeving te hebben die zelf ook bij een sportvereniging sporten."
(Gemeentelijke betrokkene 3)

Meisjes moeten zich op een bepaalde manier gedragen. Ze moeten zich eerbaar gedragen. Hiernaast mogen ze er minder op uit. Daarnaast mogen ze minder met jongens omgaan.

"Zij moeten meer binnen blijven, omdat ze van hun ouders bijvoorbeeld niet met jongens om mogen gaan of dat de ouders bang zijn dat ze kinderen tegen komen die een slechte invloed op hun dochter hebben."
(Gemeentelijke betrokkene 4)

Volgens de gemeentelijke betrokkenen heeft de Marokkaanse of islamitische achtergrond van meisjes een belemmerende invloed op het sportgedrag van meisjes.

5.3.2 Steun ontbreekt

Meisjes krijgen weinig steun van ouders en hebben ze ook geen vriendinnen om mee te gaan sporten, aldus gemeentelijke betrokkenen. Voor moeders was sporten minder gebruikelijk. Zij stimuleren de dochters niet om te gaan sporten. Meisjes met een migrantenachtergrond die wel op een sport gaan kiezen vaak mannelijke sporten als voetbal en vechtsporten, omdat daar bekenden zoals familieleden om zitten. Zij kennen de club al en kunnen op de meisjes letten.

"Meisjes met een bepaalde religieuze achtergrond mogen minder zelf erop uit. Zij moeten meer binnen blijven, omdat ze van hun ouders bijvoorbeeld niet met jongens om mogen gaan of dat de ouders bang zijn dat ze kinderen tegen komen die een slechte invloed op hun dochter hebben."
(Gemeentelijke betrokkene 4)

"De reden dat relatief veel allochtone meiden 'mannelijke' sporten beoefenen (voetbal, vechtsporten) heeft hier mee te maken. Het is er veilig bevonden, ze kennen de mensen en iemand houdt een oogje in het zeil."
(Gemeentelijke betrokkene 3)

Doordat de mensen in Overvecht vaker een lagere economische status hebben is er volgens de gemeentelijke betrokkenen ook een financiële drempel om te gaan sporten. Er is in ieder geval te weinig prioriteit om geld te besteden aan sport. Ouders zien er de

noodzaak niet van in. Aan de andere kant wordt ook door een gemeentelijke betrokkene aangegeven dat aan veel initiatieven weinig kosten verbonden zijn.

"Financiën kan een probleem zijn, maar ik denk dat dat vooral als drempel wordt gezien om er al in eerste instantie niet aan te beginnen. Veel initiatieven in Overvecht zijn namelijk (zo goed als) kosteloos."

(Gemeentelijke betrokkene 1)

Niet alleen de religieuze achtergrond maar ook een gebrek aan financiële steun kan een belemmering voor meisjes zijn om te gaan sporten. Tegelijkertijd worden er wel projecten aangeboden die de financiële drempel verlagen.

5.3.3 Gescheiden sporten

Meisjes in het onderzoek van de studenten van het ROC geven aan dat ze willen sporten in een ruimte waar jongens niet komen. Ze vinden het leuk en belangrijk om te sporten, maar ze hebben het gevoel bekeken te worden door mannen. Hier voelen ze zich niet prettig bij en dit weerhoudt ze ervan om bijvoorbeeld naar een sportschool te gaan.

"De meiden vinden het belangrijk om te sporten maar gaan vaak niet naar een sportschool. Dit komt doordat ze zich bekeken voelen door mannen. "

(Studenten ROC)

Meisjes sporten volgens een andere betrokkene ook liever niet met jongens. Niet alleen vanwege de cultuur, maar ook omdat jongens andere omgangsvormen hebben.

"Een deel van de meisjes sport liever niet met jongens, soms vanwege religieuze redenen, maar meestal omdat ze het niet leuk vinden met jongens. Jongens hebben andere omgangsvormen en beoordelen meisjes volgens hun maatstaven."

(Gemeentelijke betrokkene 5)

Het sporten met jongens is volgens de gemeentelijke betrokkenen een belemmering voor meisjes om te gaan sporten.

5.3.4 Combinatie van factoren

Gemeentelijke betrokkene 1 geeft aan dat het lastig is om verandering in de sportparticipatie van de meisjes aan te brengen. Het is lastig om iemand die op het voortgezet onderwijs (VO) zit aan het sporten te krijgen, omdat ze bijvoorbeeld al besloten hebben niet te gaan sporten.

"Daarnaast is VO-leeftijd een lastige leeftijd om kinderen nog aan het sporten te krijgen; of ze sporten al, of ze hebben besloten niet te gaan sporten."

(Gemeentelijke betrokkene 1)

Hoewel niet door iedereen gesteld wordt dat het lastig te veranderen is, geeft wel elke betrokkene aan dat er meerdere belemmeringen zijn. Een betrokkene geeft aan dat het juist een combinatie van factoren is die bepaalt of een jongere al dan niet gaat sporten. Die combinatie van factoren bestaat uit extrinsieke motivatie als cultuur en financiën van de ouders, maar ook aan een gebrek aan intrinsieke motivatie, omdat ze bijvoorbeeld geen prioriteit geven aan sport.

"Het zal vaak een combinatie van factoren zijn die maken dat een kind (of een ouder) een bepaalde afweging maakt."

(Gemeentelijke betrokkene 5)

Vaak is er een combinatie van belemmeringen die ervoor zorgen dat meisjes minder sporten en het is (hierdoor) lastig om de niet sportende meisjes aan het sporten te krijgen.

6. Analyse

6.1 “Leuk, omdat het goed is voor je gezondheid”

Vrijwel alle jongeren geven aan dat ze sport goed vinden, vooral omdat het gezond is. Ook de meisjes, die niet op een sport zitten, zeggen dit. Dit komt overeen met het medisch discours, wat stelt dat een individu zijn of haar lichamelijke gezondheid kan regelen door gezond te leven (Kwan, 2009 in Van der Hoogte, 2013). Hiernaast komt bij de meisjes ook het gezondheidsdiscours, waar slankheid en schoonheid aan elkaar verbonden zijn, naar voren. De meisjes vertellen dat sport bijdraagt aan slank zijn en dat een meisje slank hoort te zijn.

De gemeente geeft in haar beleidsnota ook aan dat sport gezond is en wil daarom dat jongeren sporten. De gemeente zet interventies in om de gezondheid van jongeren te verbeteren en benoemt daarbij ook meisjes. Deze interventies worden gemonitord (Gemeente Utrecht, 2016b). Hiermee is volgens de theorie van Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) sprake van bio-politics. Middels het monitoren van interventies probeert de overheid de gezondheid van de jongeren te reguleren.

Sport wordt tevens ingezet voor andere sociale doeleinden zoals voor het bij elkaar brengen van mensen, voor het brengen van plezier en om radicalisering te voorkomen (Gemeente Utrecht, 2016b, Gemeente Utrecht, 2017a). Sport wordt hiermee, zoals Postuma (2013) beschrijft, door de overheid als middel ingezet om doelen op verschillende beleidsterreinen te behalen. De gemeente gaat ervan uit, zonder in de nota hiervoor bewijzen aan te voeren, dat sport op verschillende gebieden een bijdrage levert aan de jongeren.

Er wordt ook onder jongeren een sociaal discours gebruikt. Jongeren zeggen dat sport plezier brengt en er zijn jongeren die gaan sporten om vrienden te krijgen.

Anderzijds zijn er meisjes die stellen dat vriendinnen niet stimulerend zijn. Die vinden sport juist niet leuk. Deze afwezigheid van stimulering kan worden gezien als de aanwezigheid van wat Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) anatomo-politics noemt. Er vindt, door gesprekken waarin vriendinnen niet stimuleren tot sport, sturing op individueel niveau plaats. De meisjes geven aan dat meningen van vriendinnen als belangrijk worden beschouwd.

Naast vriendinnen hebben ook ouders een grote invloed op de sportparticipatie van hun kinderen. Dit blijkt zowel uit de literatuurstudie (Deelen, 2011; Elling & Selten, 2016) als uit de interviews. Jongeren benoemen in de interviews dat ze de mening van hun ouders belangrijk achten. De meisjes zeggen dat hun ouders positief ten opzichte van sport en sportende meisjes staan.

De ouders hebben volgens gemeentelijke betrokkenen echter weinig kennis van georganiseerde sport. Ze hebben er te weinig ervaring mee. Dit zorgt volgens hen voor een verminderde stimulans om te sporten.

Uit de literatuurstudie blijkt dat de adolescentieperiode een belangrijke periode voor het ontwikkelen van een gezond gedrag is (Hallal, Victoria, Azevedo, & Wells, 2006).

Sommige meisjes zeggen echter dat ze minder prioriteit geven aan sport. Het is niet belangrijk genoeg. Toch is bij de meeste meisjes de kennis dat sport goed is voor de gezondheid alsmede de wil om te sporten aanwezig.

Echter, ondanks het positieve denkbeeld dat meisjes over sport hebben, sporten de meisjes die in dit onderzoek geïnterviewd zijn niet. Dit past niet bij de opvatting van Foucault (1976) die stelt dat de kennis die een persoon invloed heeft op het handelen (in Calhoun et al., 2012).

Meisjes noemen belemmeringen op die ervoor zorgen dat ze niet sporten. Ook alle gemeentelijke betrokkenen stellen dat er belemmeringen zijn.

6.2 "Ik wil wel, maar dan alleen met meisjes."

Een belemmering die door gemeentelijke betrokkenen wordt genoemd is de lagere economische status die veel gezinnen in Overvecht hebben. Door deze status is er een financiële drempel om te gaan sporten. Uit de literatuurstudie blijkt ook dat jongeren uit gezinnen met een lagere economische status sporten minder sporten dan jongeren uit gezinnen met een hoger inkomen (Elling & Selten, 2016). Overvecht heeft relatief veel inwoners met een lage economische status (Gemeente Utrecht, 2016a).

Aan de andere kant stelt een betrokkene dat aan veel initiatieven weinig kosten verbonden zijn, waardoor het armoede argument gedeeltelijk weerlegd wordt. Er is volgens een andere betrokkene in ieder geval te weinig prioriteit om het geld te besteden aan sport.

Meisjes geven zelf in de interviews niet aan dat een gebrek aan financiën de reden is dat ze niet sporten.

Zowel jongeren als gemeentelijke betrokkenen benoemen dat de Marokkaanse of islamitische cultuur van invloed kan zijn bij de sportparticipatie van meisjes. Die cultuur stimuleert niet dat meisjes (met jongens) sporten. Uit eerdere studies blijkt ook dat de sociale omgeving jonge moslima's afschermt van het sporten met jongens of met een mannelijke trainer (Deelen, 2011, Pels, 2016). In de interviews wordt echter door meisjes niet aangegeven dat ze vanuit geloofsredenen niet mogen sporten.

Meisjes vertellen wel dat ze het sporten met jongens zelf een belangrijke belemmering vinden. Dit komt onder andere omdat ze zich bekeken voelen door de jongens. De male gaze, de mannelijke blik (Calogero, 2004), is ook voor meisjes in Overvecht een reden om niet te gaan sporten.

Pesterijen komen volgens de jongeren niet voor bij het sporten, maar meisjes voelen zich wel bekeken door jongens als ze sporten. Ze voelen meer schaamte als er jongens aanwezig zijn. Treffend is de onderstaande quote:

"Weet je, de Utrechtse jongens zijn gewoon hyena's. Als ze een meisje zien lopen, gaan ze meteen aankijken. Ik weet niet. Je kan het niet echt uitleggen. (...)"

(Respondent 6)

Het meisje omschrijft het kijken van jongens alsof hyena's naar haar kijken. Hyena's zijn beesten die in grote groepen hun prooi uitputten door te achtervolgen en omsingelen (Janssen, z.d.). Het loeren van de jongens wordt door het meisje beschouwd als het loeren van een hyena naar zijn prooi. Ook andere meisjes geven aan dat ze bij sport bekeken worden. Het dragen van een joggingbroek leidt tot blikken van 'vieze' jongens. Een gemeentelijke betrokkene geeft aan dat ze weet heeft dat meisjes worden 'beoordeeld' tijdens het sporten door jongens.

Een jongen vindt dat jongens zich met fanatiek sporten bezig moeten houden en niet met het bekijken van meisjes. Het valt hem echter paradoxaal genoeg wel op dat vooral Marokkaanse meisjes lange kleding dragen en minder fanatiek meedoen tijdens gymlessen. Door dit afwijkende (dissonante) gedrag en uiterlijk vallen de meisjes op. Aan de andere kant moeten meisjes niet sterker zijn dan jongens. Dan voelen jongens juist "een schaamte".

Bij gymlessen wordt het door jongeren als normaal gezien om gemixt te sporten. Gemixt sporten op een sportclub, zoals Anderson (2010) oppert, willen de meeste meisjes echter liever niet. Ze sporten het liefst met andere meisjes in een ruimte waar jongens niet komen. Dit blijkt uit de interviews en ook uit het onderzoek van de studenten van het ROC. Ook jongens zeggen dat ze liever met geslachtsgenoten sporten. Een jongen geeft ook aan dat hij niet tegen een meisje zou willen kickboksen, omdat ze door "al zijn kracht meteen op de grond zou liggen". Zoals ook andere jongens aangeven, houden ze rekening met meisjes. Het geeft ook aan dat jongens meisjes minder atletisch vermogen toedichten.

6.3 "Ze zijn grover"

Uit de literatuurstudie blijkt dat er kenmerken zijn die sport minder aantrekkelijk maken voor meisjes. De gemeente geeft in haar beleid aan dat sport mensen bij elkaar kan brengen (Gemeente Utrecht, 2016b), maar sport heeft ook kenmerken die juist uitsluitend zijn.

Competitie wordt door zowel jongens als meisjes omschreven als reden om te sporten. Tegelijkertijd is competitie voor de geïnterviewde jongeren niet het belangrijkste. Andere zaken zoals plezier en gezondheid gaan voor.

Volgens de literatuur is het vooral voor adolescente meisjes belangrijk dat sport de mogelijkheid heeft om ook niet competitief te zijn. Meisjes hechten in het algemeen minder waarde aan competitie dan jongens (Casey et al., 2009). In dit onderzoek komt dit verschil minder sterk naar voren. Jongens worden in relatie hiertoe wel als meer fanatiek dan meisjes omschreven. Ze worden zelfs als grof en agressief omschreven. Dit komt overeen met het feit dat de sport hegemonische masculiniteit als kenmerk heeft, waarin deze kenmerken voorkomen (Anderson, 2010). Toch zijn er ook meisjes die als fanatiek worden omschreven.

Aangezien er beduidend meer jongens dan meisjes aan sport doen in Overvecht, kan worden gesteld dat de lichamelijke norm mannelijk is. Het is normaler voor een jongen om te sporten dan voor een meisje. Geïnterviewde (moslim) jongens geven anderzijds aan dat ze het niet gek vinden dat meisjes sporten.

Op de sportvereniging willen zowel jongens als meisjes het liefst met geslachtsgenoten sporten. Met hen kunnen ze meer plezier maken. Voor het voortbestaan van een sportvereniging is volgens Stokvis (2011) ook een homogeen ledenbestand beter. De leden moeten goed met elkaar kunnen opschieten. Het kan echter zijn dat dit tevens bijdraagt aan het verschil tussen de sportparticipatie van meisjes en jongens. De sportvereniging is namelijk minder toegankelijk voor meisjes dan voor jongens (Elling, 2016). Meisjes mogen wel meedoen bij sporten, maar ze moeten zich aanpassen aan de mannelijke cultuur om aan de norm te voldoen en dit lukt niet altijd (Pels, 2016).

Zolang vrienden elkaar blijven zoeken bij sportclubs, blijven clubs homogeen. Hierdoor blijven meisjes in Overvecht space invaders op de club. Zij voldoen niet aan de lichamelijke norm van de club en hebben volgens de theorie van Puwar (2004) dissonante lichamen. Dit kan een drempel zijn voor meisjes in Overvecht om naar een club toe te stappen. Het niet passen in de sociale sportomgeving is een namelijk een reden voor jongeren om niet te sporten (Van Groeningen, 2015). Mogelijk kan dit een verklaring zijn waarom de meisjes vertellen dat ze liever naar sportschool willen dan een sportvereniging. Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in verenigingssport, maar juist oververtegenwoordigd in sportscholen (Elling, 2015: p.20). Omdat op de sportschool in het algemeen meer vrouwen dan mannen zijn, kan het zijn dat lichamelijke norm vrouwelijker is en dat daarom toetreding mogelijk makkelijker voor meisjes is.

Het is echter niet zo dat alleen jongens sporten. In andere wijken in Utrecht is het verschil tussen jongens meisjes sporten kleiner en in Oost sporten bijvoorbeeld meer meisjes dan jongens (Gemeente Utrecht, 2016).

Dé reden waarom meisjes in Overvecht minder sporten is dan ook niet de homogeniteit of de masculiniteit van sportverenigingen. Het is volgens gemeentelijke betrokkenen een combinatie van extrinsieke motivatie (cultuur & financiën ouders) en intrinsieke motivatie (geen prioriteit) die ervoor zorgen dat meisjes in Overvecht minder sporten. Meisjes geven aan dat ze sport geen prioriteit geven, maar benoemen in dit onderzoek vooral het niet willen sporten met jongens als grootste belemmering.

6.4 “Dan gaan ze zien hoe goed ik ben”

In deze studie wordt door jongeren ook weerstand geboden. Er wordt namelijk tegen discoursen en uitsluitende factoren ingegaan. Gesproken meisjes vertellen dat ze sport leuk vinden en ook zouden willen sporten. Dat ze dit niet doen ligt er volgens meisjes aan dat ze er zelf geen behoefte aan hebben. De actoren staan volgens de jongeren namelijk ook positief ten opzichte van sport. Volgens zowel jongens als meisjes zijn media bijvoorbeeld stimulerend om te gaan sporten. De media hebben al een inspirerende functie, ondanks dat volgens onderzoekers er meer vrouwelijke sporters als rolmodel op tv moeten komen om meisjes aan het sporten te krijgen (Anderson, 2010; Tlili, persoonlijke communicatie, december 2016). In de beleidsnota van de gemeente Utrecht wordt, bij het ontwikkelen voor sportaanbod voor jongeren, bovendien aandacht besteed aan onder andere sociale media (Gemeente Utrecht, 2016b). De gemeente speelt met deze aandachtspunten in op de actoren die van invloed zijn op het discours wat jongeren tot zich krijgen over sport.

Een gemeentelijke betrokkene geeft aan dat ouders hun dochter wel op een sportclub zetten als er al een mannelijk familielid sport. Die kunnen bij de club op hun letten. De familieleden kunnen als mentoren dienen voor meisjes. Mentoren kunnen, zoals Puwar (2004) aangeeft, hen wegwijzen maken in een ruimte en zich welkom laten voelen. In dit geval op de sportclub.

Zowel meisjes als jongens geven aan dat het niet vreemd is als er gemixt wordt gesport. Dit is tegenstrijdig met de theorie van Elling & Knoppers (2005) die stelt dat de sociale omgeving jonge moslima's afschermt van het sporten met jongens (in Deelen, 2011). Ook is er een meisje dat zegt dat ze bij gymlessen juist in de spotlights wil staan, omdat ze zichzelf goed vindt in sporten. Dit is de andere kant van het bekeken worden. Zij is volgens de theorie van Puwar (2004) een virtuoos. Ze kan heel goed de ruimte bespelen, omdat ze goed in sporten is. Dit helpt bij de acceptatie van een persoon in een sportruimte. Niet ieder meisje zal een virtuoos zijn, maar ze kunnen met goede prestaties mogelijk wel als rolmodel dienen voor meisjes om te gaan sporten.

Er zijn ook meisjes die niet sporten, maar wel bewegen door bijvoorbeeld veel te wandelen. Ze benoemen echter zelf dat ze dit niet voldoende vinden. De gemeente geeft tot slot aan dat er voldoende afwisselend aanbod is, waardoor er voor ieder wat wils is. Voor degene die bijvoorbeeld niet-competitief willen sporten, is er ook niet-competitief aanbod (Gemeente Utrecht, persoonlijke communicatie, augustus 2017). Een gebrek aan sportaanbod wordt ook niet door de meisjes benoemd als belemmering.

7. Conclusie

Naar aanleiding van de analyse kan antwoord gegeven worden op de vraag "*Hoe verhouden discoursen van jongeren in Overvecht zich tot discoursen van betrokkenen van het Utrechtse gemeentelijke beleid omtrent belemmeringen voor meisjes bij sportparticipatie?*".

Zowel de gemeente Utrecht als de jongeren leggen een positieve relatie tussen sporten en gezondheid. Het medisch discours is daarmee dominant. Volgens dit discours kan men door te sporten zichzelf sturen naar gezondheid. De jongeren zeggen dat ze sport goed vinden omdat het gezond is, terwijl de gemeente sport ziet als onderdeel van een gezonde leefstijl.

Sport wordt door de gemeente ook ingezet om plezier te brengen en jongeren bij elkaar te brengen. Ook geven jongeren aan dat ze sociale motieven hebben om te sporten. Meisjes geven hierbij aan dat ze het liefst met vriendinnen willen sporten.

Tot slot komt ook het gezondheidsdiscours met daarin het slankheidsideaal in de antwoorden van de jongeren naar voren. Middels sport kunnen de meisjes slank worden en een meisje hoort volgens de jongeren slank te zijn.

De gemeente probeert met interventies jongeren aan het sporten te krijgen. In de beleidsnota van de gemeente staat dat deze interventies gemonitord worden. Volgens de theorie van Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) is dit beleid van de gemeente een typisch voorbeeld van bio-politics. Bij bio-politics gaat het om het reguleren van gezondheid van burgers. De gemeente probeert door deze interventies jongeren in de richting van een gezonde leefstijl te sturen met sport als onderdeel daarvan. Door de sportdeelname te monitoren wil men onderzoeken of daadwerkelijk meer jongeren zijn gaan sporten.

Er is ook sprake van anatomo-politics. Bij anatomo-politics is er volgens Foucault (1976, in Calhoun et al., 2012) sturing op individueel niveau. Een meisje wordt beïnvloed door verschillende actoren. Ouders en vriendinnen worden hierbij als invloedrijke actoren aangegeven. De meningen van hen worden belangrijk geacht. Hoewel ouders volgens gemeentelijke betrokkenen niet stimulerend zijn, stimuleren volgens jongeren de meeste actoren, waaronder ouders, het sporten van meisjes.

De meisjes beschikken weliswaar ook over de kennis dat sport goed is, maar geven minder prioriteit aan sport. Dit komt niet overeen met de opvatting van Foucault (1976) die stelt dat de kennis die een persoon heeft invloed heeft op het handelen (in Calhoun et al., 2012). Ondanks de positieve kennis over sport, blijkt dit geen sterke invloed te hebben op het sporten van de meisjes. Meisjes stuiten op belemmeringen.

Volgens gemeentelijke betrokkenen stimuleert de Marokkaanse of islamitische cultuur van de gezinnen meisjes niet om te gaan sporten. Dit wordt veel genoemd als belangrijke belemmering tot sporten. Vanuit deze cultuur is het volgens hen minder vanzelfsprekend om te sporten. Het niet mogen omgaan met jongens wordt hierbij aangegeven als belangrijke belemmering voor meisjes bij het sporten.

Meisjes geven echter aan dat ze vooral zelf het sporten met jongens als een belangrijke belemmering ervaren. Ze vinden het niet fijn dat ze door jongens bekeken worden. De male gaze, het door jongens bekeken worden, noemen de meisjes als een belangrijke belemmering om te gaan sporten. De meisjes willen wel sporten, maar het liefst alleen met andere meisjes, omdat ze dan "minder voor schut staan". Er is minder schaamte bij meisjes als ze alleen met meisjes sporten.

Jongens vertellen dat meisjes opvallen en bekeken worden wanneer ze dissonant ofwel afwijkend gedrag vertonen. Hiermee bedoelen ze dat meisjes opvallen wanneer ze niet fanatiek sporten of een ander uiterlijk (lange kleding) hebben. Wanneer een meisje niet wil opvallen bij jongens, moet ze dus juist fanatiek meesporten. Dat wordt althans door jongens als normaal gedrag bij sport beschouwd. Jongens vinden het normaal dat

meisjes sporten en houden rekening met krachtsverschillen. Aan de andere kant horen meisjes volgens de jongens niet sterker te zijn dan hen. Dan schamen jongens zich juist.

De gemeente geeft in haar sportnota aan dat sport mensen bij elkaar brengt, maar tegelijkertijd heeft sport ook kenmerken die juist uitsluitend zijn. Het competitie-element wordt in het algemeen minder gewaardeerd door meisjes dan door jongens. In dit onderzoek komt dit verschil in waardering minder duidelijk naar voren. Wel worden jongens als fanatieker beschouwd, waarbij kenmerken van masculiniteit zoals agressie genoemd worden.

De homogeniteit van sportverenigingen kan een negatieve invloed hebben op het sporten van meisjes, omdat homogeniteit op zo'n sportvereniging gekenmerkt wordt door een mannelijke cultuur. Het niet passen in de sociale sportomgeving kan volgens Van Groeningen (2015) een drempel zijn om te gaan sporten. Mogelijk kan dit een verklaring zijn waarom de meisjes in dit onderzoek aangeven dat ze naar een sportschool willen. Omdat daar, in tegenstelling tot de sportvereniging, in het algemeen meer vrouwen dan mannen zijn, kan het zijn dat de lichamelijke norm op de sportschool vrouwelijker is en dat daarom toetreding mogelijk makkelijker voor meisjes is.

Als antwoord op de hoofdvraag kan worden gesteld dat volgens gemeentelijke betrokkenen er een combinatie is van extrinsieke motivatie (cultuur & financiën) en intrinsieke motivatie (geen prioriteit) die ervoor zorgen dat meisjes in Overvecht minder sporten. Meisjes geven aan dat ze sport minder prioriteit geven, maar noemen in dit onderzoek vooral het niet willen sporten met jongens als grootste belemmering. Volgens gemeentelijke betrokkenen kan dit liggen aan de cultuur die er in Overvecht is, die het sporten van deze meisjes niet stimuleert, vooral niet met jongens. Uit het onderzoek van de studenten van het ROC komt echter naar voren dat dit ook voor andere meisjes in Utrecht geldt. Bij het maken en uitvoeren van sportbeleid voor meisjes, niet alleen in Overvecht, moet hier belang aan worden gehecht.

Tegelijkertijd wordt er ook weerstand door meisjes geboden tegen dominante discourses en de uitsluitende factoren. Volgens meisjes ligt het feit dat ze niet sporten er meer aan dat ze geen prioriteit aan sporten geven dan aan de discourses van actoren.

De geïnterviewde meisjes bewegen wel, door bijvoorbeeld te wandelen, maar ze vertellen tegelijkertijd dat ze dit zelf niet voldoende vinden om gezond te blijven. Door bijvoorbeeld mentoren, zoals broers die zussen naar sportverenigingen begeleiden, kunnen meisjes ondersteund worden om te gaan sporten. Door onder andere een niet-competitief aanbod ondersteunt de gemeente de meisjes. Omdat veel meisjes dit prefereren, wordt sport mogelijk toegankelijker voor meisjes.

8. Aanbevelingen

Er zijn al verschillende aanbevelingen gedaan door andere onderzoekers om de sportparticipatie van meisjes (in Overvecht) te verhogen. Om kennis te bundelen zijn, naast de aanbevelingen op basis van dit onderzoek, ook de aanbevelingen van de andere onderzoekers meegenomen.

8.1 Ondersteun invloedrijke actoren

Actoren hebben met hun discoursen invloed op het gedrag van jongeren. Er wordt aangegeven dat de actoren positief zijn ten opzichte van sport, maar om meisjes ook daadwerkelijk aan het sporten te krijgen moeten actoren ondersteund worden. Elling & Selten (2016) geven aan dat voor het vergroten van de kans dat (kansarme) jongeren gaan sporten ouders, trainers, vakdocenten en scholen moeten worden betrokken. Ouders moeten bijvoorbeeld worden geholpen in toeleiding naar het bestaande aanbod. Passend wervingsmateriaal met ambassadeurs die aansluiten bij de jongeren komen hierbij van pas. Vooral bij meisjes met een niet-westerse achtergrond wordt kans op blijvende sportdeelname verhoogd wanneer ouders hen ondersteunen (Elling & Selten, 2016). In dit onderzoek geven de meisjes niet aan dat ouders belemmerend werken, maar de mening van ouders wordt wel belangrijk geacht.

Ook moet er met scholen worden samengewerkt. Jongeren brengen veel tijd op school door. Ze zijn daar met leeftijdsgenoten, waaronder vrienden. Ook in dit onderzoek worden vrienden genoemd als belangrijke factor voor het al dan niet sporten. Scholen moeten daarom samenwerken met diverse sportaanbieders. Divers aanbod is belangrijk, omdat er een grote diversiteit in interesses is onder 12-18 jarigen (Elling & Selten, 2016). De gemeente geeft aan dat er voldoende afwisselend aanbod is (Gemeente Utrecht, persoonlijke communicatie, augustus 2017). De vraag is of dit aanbod ook de behoeften van meisjes in Overvecht voorziet en in hoeverre zij van het aanbod op de hoogte zijn. Op basis van deze studie kan hier weinig over worden gezegd. Om sportdeelname te verhogen zou het aanbod in samenspraak met de jongeren moeten worden samengesteld (Elling & Selten, 2016). Hierbij is het verstandig om te luisteren naar wensen van meisjes met een migrantenachtergrond, omdat zij meer drempels ervaren tot sporten. Dit is een advies van Deelen uit 2011, maar is nog steeds relevant, omdat meisjes met een niet-westerse migrantenachtergrond nog steeds achterlopen in sportparticipatie (Elling & Selten, 2016).

Trainers en vakdocenten moeten, zoals Pels (2016) aangeeft, bewust worden van discoursen die van invloed zijn op het handelen tijdens sport. In haar onderzoek komt naar voren dat vakdocenten ook discoursen reproduceren door meisjes bijvoorbeeld meisjes tijdens gymlessen makkelijkere oefeningen te geven. Ondanks de goede bedoelingen reproduceren ze hiermee het discours dat meisjes minder goed kunnen sporten dan jongens, wat vervolgens weer kan leiden tot pesten. In dit onderzoek wordt niet gezegd dat er wordt gepest bij sportactiviteiten, maar ander onderzoek toont wel aan dat dit gebeurt (Vu et al., 2006).

Trainers moeten dan ook bewust worden gemaakt van discoursen op sportgebied, zodat dit zo min mogelijk in hun sportlessen wordt gereproduceerd en meisjes meer plezier kunnen hebben. Een niet-capabele coach, die bijvoorbeeld teveel negatieve feedback geeft kan voor jongeren een reden zijn om te stoppen (Van Groeningen, 2015). Ook in dit onderzoek zeggen meisjes dat een schreeuwende coach de reden was waarom ze stopten met sporten.

8.2 Gescheiden sporten?

Meisjes geven in dit onderzoek aan dat ze liever met meisjes sporten dan met jongens. Ze voelen zich bekeken door jongens en willen niet "voor schut staan". Daarom willen ze het liefst met vriendinnen sporten. Voor meisjes met een migrantenachtergrond kan het zelfs problematisch zijn om met jongens te sporten (Deelen, 2011). Gemeentelijke

betrokkenen vertellen dat ze weten dat dit een probleem is, maar omdat meisjes in deze studie en die van studenten van het ROC deze belemmering benadrukken, is het extra van belang dat er voldoende sportaanbod is waar alleen meisjes en vrouwen mogen komen. Dit kan voor meisjes, die het sporten met jongens als een belangrijke belemmering zien, een mogelijkheid zijn om toch aan sport te doen. De gemeente zou dan ook sportverenigingen die zich alleen richten op meisjes/vrouwen moeten ondersteunen. Zeker in wijken waar veel meisjes met een migrantenachtergrond wonen, zoals Overvecht, zou hier genoeg aanbod van moeten zijn. Een gebrek aan sportaanbod wordt niet door de meisjes benoemd als belemmering, maar (meer) aanbod voor uitsluitend vrouwen kan de drempel mogelijk verlagen om op sport te gaan.

Aan de andere kant moet, zoals ook Pels (2016) adviseert, er ook worden gesport in gemixte settings. Zowel jongens als meisjes zeggen dat ze het bij gymlessen niet vreemd vinden om met jongeren van het andere geslacht te sporten. Er moet gekeken worden naar het wegnemen van barrières die meisjes ervaren (Pels, 2016). Meisjes zouden door betrokkenen van sportbeleid moeten worden gevraagd wat voor activiteiten ze wel zouden willen doen met jongens. Hierop kan het sportaanbod worden aangepast. Wanneer er meisjes alleen met meisjes zouden sporten en jongens alleen met jongens, zullen de door Anderson (2010) problemen van hegemonische masculiniteit alleen maar worden versterkt.

Advies voor meisjes is, op basis van het perspectief van jongens, om bij gemixte gymlessen vooral fanatiek mee te doen. Jongens vinden het normaal dat meisjes sporten en houden naar eigen zeggen rekening met krachtsverschillen. Een meisje valt op wanneer ze dissonant gedrag (lange kleding en niet fanatiek meedoen) vertoont. Dan kijken jongens naar de meisjes. Aan de andere kant moeten meisjes niet sterker zijn dan jongens. Dan schamen jongens zich juist.

8.3 Focus op plezier

Ondanks dat de gemeente graag wil dat de mensen door sport bijeen worden gebracht (Gemeente Utrecht, 2016b), heeft sport uitsluitende factoren. Sportaanbieders zouden dan ook de uitsluitende factor competitiviteit minder regulerend in de sportsetting moeten proberen te maken. De gesproken jongeren geven aan dat competitiviteit niet de hoofdreden is om te sporten. Ze hechten meer waarde aan gezondheid en plezier.

Sportaanbod zou zich moeten focussen op plezierbeleving. De activiteiten moeten daarbij een positieve leerervaring zijn. Sport kan wel bijdragen aan doelen zoals het binden van mensen, maar wanneer dit specifiek het doel is, verkleint dit de kans op het verhogen van sportdeelname onder niet-sporters (Elling & Selten, 2016). Jongeren weten vaak al dat sport en bewegen goed voor ze is, maar alleen wanneer sport zich meer richt op plezier, zullen niet-sporters hier ook prioriteit aan geven. Sportinitiatieven trekken logischerwijs mensen aan die de aspecten van sport leuk vinden. Sport zal moeten veranderen voordat er structureel andere mensen naar toe komen. Volgens de gemeente is er nu ook sportaanbod waarbij bijvoorbeeld competitie minder belangrijk is, maar Skille (2011) geeft aan dat competitiviteit als belangrijkste waarde wordt beschouwd in de sport. Door ernaar te streven dat elk sportaanbod een mogelijkheid heeft om niet competitief te zijn, kan de kernwaarde in de sport mogelijk veranderen. Vooral meisjes vinden het belangrijk dat sport de mogelijkheid heeft om niet competitief te zijn (Casey et al., 2009).

Alleen wanneer sportaanbod de uitsluitende factoren kan wegnemen, is sport het geschikte middel om de doelen van de overheid betreffende inclusie te bereiken. Dan kan de sportparticipatie worden verhoogd en kan een meer heterogeen ledenbestand ontstaan. Zolang de sport echter niet verandert, moeten overheden geld op andere activiteiten inzetten om sociale inclusie (in Overvecht) te bereiken.

8.4 Vervolgstudie

Al eerder is onderzocht hoe meisjes gestimuleerd kunnen worden om daadwerkelijk te gaan sporten, ook in de wijk Overvecht. Interessant is om te weten of, en zo ja op welke manier, de adviezen van deze onderzoeken daadwerkelijk in de praktijk worden gebruikt. In de beleidsnota worden adviezen uit literatuur aangehaald, maar niet bekend is of deze adviezen in de praktijk worden uitgevoerd. Het is daarom nodig om hier onderzoek naar te doen.

Elling & Selten (2016) stellen dat, omdat het lastig te veranderen is, sportdeelname lange en intensieve aandacht nodig heeft, waarbij diverse groepen jongeren en hun ouders betrokken worden. Ook naar hun wensen moet worden geluisterd bij het samenstellen van het sportprogramma. Die wensen kunnen worden onderzocht. Op basis van dit onderzoek is het ook interessant om onderzoek te doen naar hoe meisjes (met een migrantenachtergrond) wel samen willen sporten met jongens. Het niet willen sporten met jongens is een belangrijke oorzaak van het niet sporten van meisjes. Daarnaast is het interessant te onderzoeken welke factoren ervoor zorgen dat sport wel tot de prioriteiten van meisjes gaat behoren en hoe weerstand van meisjes kan worden ondersteund door gemeentelijk beleid.

Tot slot kan op basis van de verbeterpunten uit deze studie nog beter onderzoek worden gedaan naar de invloed van discourses en de verhouding van discourses van jongeren en die van gemeentelijke betrokkenen. De verbeterpunten staan in het volgende hoofdstuk.

8.5 Samenvatting aanbevelingen

Hieronder staat in vier punten de samenvatting van het advies:

1. Het is belangrijk dat invloedrijke actoren als ouders, trainers/vakdocenten en scholen worden betrokken in het verhogen van de sportparticipatie van de meisjes in Overvecht. Ook moeten meisjes (met een migrantenachtergrond) zelf worden betrokken in de samenstelling van het sportaanbod.
2. Er moet voldoende sportaanbod zijn waar meisjes alleen met meisjes/vrouwen sporten. Tegelijkertijd is gemixt blijven sporten van belang om problemen die voortkomen uit seksesegregatie te voorkomen. Meisjes worden opgeroepen om vooral fanatiek mee te sporten, dan worden ze volgens jongens minder bekeken. Aan de andere kant moeten meisjes volgens jongens niet sterker zijn dan hen. Dan schamen jongens zich juist.
3. Het sportaanbod zou zich moeten focussen op plezierbeleving, terwijl competitiviteit nu regulerend is in de sportsetting. Alleen als het sportaanbod verandert, kunnen de doelen waarvoor *sport als middel* door de overheid wordt ingezet bereikt worden middels sport.
4. Vervolgstudie zou kunnen worden gedaan naar de mate waarin adviezen van studies daadwerkelijk in de praktijk worden uitgevoerd. Ook is het interessant om onderzoek te doen naar hoe meisjes wel willen sporten met jongens en hoe zij van sport een prioriteit maken.

9. Reflectie

Het kiezen van het onderwerp verliep vrij snel. Het onderwerp van sportparticipatie bij meisjes is maatschappelijk zeer relevant. Er was wel eerder onderzoek naar gedaan naar de motivatie van meisjes om te sporten, maar niet naar de discoursen van de gemeente en de jongeren over de sportdeelname van meisjes. Voor deze studie is gebruik gemaakt van verschillende wetenschappelijke theoretische invalshoeken, zoals de theorie van Puwar over bekeken worden. Achteraf gezien had in dit onderzoek meer gebruik gemaakt kunnen worden van de theorie van *sports for all*. Sport voor iedereen gaat namelijk over inclusie en exclusie en deze studie gaat ook over uitsluitende kenmerken van sport.

Het is nog moeilijk te zeggen op basis van deze studie welk effect het discours van de gemeente heeft op de jongeren. Hier kan nog meer studie naar worden gedaan. Ook had bewegen in het onderzoek meer aandacht kunnen krijgen. Dit aspect is niet meegenomen in de topiclijst. In de topiclijst stonden ook geen vragen over de culturele achtergrond van de jongeren. Niettemin is dit in de gesprekken met jongeren en gemeentelijke betrokkenen wel aan de orde gekomen.

In dit onderzoek zijn uiteindelijk negentien jongeren geïnterviewd en zeventien gemeentelijke betrokkenen gesproken. Voor een completer beeld van de discoursen en de verhoudingen moeten meer jongeren en gemeentelijke betrokkenen uitgebreider worden gesproken. De jongeren zijn echter geen representatieve groep voor alle jongeren die in Overvecht wonen, omdat bijvoorbeeld alleen niet-westerse jongeren in het onderzoek zijn betrokken.

Het was lastig om jongeren te vinden voor dit onderzoek. Op verzoeken om deel te nemen werd via mail vaak niet gereageerd door instanties. Bellen werkte beter. Tot een afspraak komen kostte ook veel tijd, omdat jongeren bijvoorbeeld in het schoolrooster ruimte moesten hebben. Jongerenwerkers zijn goede ingangen om bij de niet sportende meisjes te komen. Zij staan dagelijks in contact met hen en hebben veel kennis over wat er in de wijk speelt. Nadeel is dat de selectie van jongeren door jongerenwerkers mogelijk selectief is en daardoor minder representatief is voor niet sportende meisjes. Voor het vinden van gemeentelijke betrokkenen is het verstandig om in de sportnota te lezen welke partijen betrokken zijn bij sport met jongeren. Ook helpt het om aan gemeentelijke betrokkenen te vragen welke andere betrokkenen zij kennen.

In dit onderzoek zijn jongeren in verschillende settings geïnterviewd. Het was lastig om in grote groepen iedereen even veel aan het woord te laten. In de twee laatste interviews, in kleinere settings, is er meer doorgevraagd. Tijdens de interviews (met grote groepen) is het bovendien verstandig een afgesloten ruimte te gebruiken. De aanwezigheid van andere mensen in een ruimte leidde in interviews sommige respondenten af.

Er is niet één op één gesproken met een meisje. Dit is een beperking van het onderzoek, omdat er bij een één op één gesprek minder sociale druk van meisjes om hen heen is. Ondanks dat de gesprekken anoniem zijn, levert dit toch mogelijk meer sociaal wenselijke antwoorden op. Jongeren hebben bijvoorbeeld mogelijk niet gezegd dat armoede een rol speelt in het niet sporten, waarschijnlijk omdat ze zich ten opzichte van andere jongeren hiervoor schamen. Aan de andere kant kunnen meisjes zich, zoals Hollander (2004) beschrijft, in de groepssettings met voor hen bekende meisjes gesterkt hebben gevoeld, waardoor ze juist meer wilden vertellen.

Een advies voor vervolgonderzoek in focusgroepen met jongeren is respondenten individueel vragen op papier te laten invullen. De jongeren in dit onderzoek gaven vaak korte antwoorden. Door de jongeren tijdens de interviews vragen te laten invullen (zie bijlage D: Topiclijst) dachten ze langer na over de vragen. Dit leverde meer resultaat op. In vervolgstudie kan ook meer aandacht worden besteed aan de invloed van leeftijd

binnen de groep jongeren. De leeftijd lag nu rond de 15 jaar. Oudere jongeren hebben mogelijk andere motieven.

Tot slot wordt meegegeven dat het reproduceren van discoursen vaak subtiel gaat. Het kiezen van het woord meisjes boven het woord meiden kan al een andere lading geven. Ook de titel en de ondertitel van dit onderzoek zijn twee verschillende discoursen. Als een discours niet overkomt bij de ene doelgroep, moet om het doel te bereiken, een ander discours worden gebruikt. Daarnaast is de kleur die in dit onderzoek wordt gegeven aan jongens (blauw) en meisjes (roze) stereotyperend, maar het vergemakkelijkt wel het lezen. Als het bijvoorbeeld andersom gebruikt zou worden, zou dit verwarrend kunnen zijn. Het geeft tegelijkertijd aan hoe gemakkelijk discoursen gereproduceerd worden.

Literatuur

- Amsterdam, N. van (2014). *Abnormal bodies. Gender dis/ability and health in sport, physical education and beyond.*
- Azzarito, L. (2009). The panopticon of physical education: Pretty, active and ideally white. *Physical education and sport pedagogy*, 14(1), 19-39.
- Anderson, E. (2010). *Sport, Theory and Social Problems: A critical Introduction.* London: Routledge.
- Berk Music (2016). Stef Ekkel & René Karst – Liever Te Dik In De Kist (Dan Weer Een Feestje Gemist). Geraadpleegd op 15 augustus 2017 van: <https://www.youtube.com/watch?v=eg8YHJmmLfc>.
- Bakel, M. van, Pulles I., Tiessen-Raaphorst, A. Hertog F. den, Vok, R., Schoenmaker, C., (2017). *Sport Toekomstverkenning.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Boeije, H. R. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen.* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Boessenkool, J. (2011). Sportverenigingen: een plaatsbepaling. In: Boessenkool, J., Lucassen, M. Waardenburg en F. Kemper, *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities.* Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Bottenburg, M. van (2013). Om de sport verenigd. Instituties en organisaties in de sportwereld. In: Duyvendak, J.W., Bouw, C., Gërkhani, K. & Velthuis, O. (red.), *Sociale kaart van Nederland. Over instituties en organisaties.* Den Haag: Boom Lemma, pp. 223-238.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods.* New York: Oxford University Press.
- Buisman (1995), *Jongeren over sport.* Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Burns, S., Maycock, B., Cross, D. & Brown (2008). The power of peers: why some students bully others to conform. Abstract.
- Casey M.M., Eime R.M., Payne W.R., Harvey J.T. (2009). Using a socioecological approach to examine participation in sport and physical activity among rural adolescent girls.
- Calhoun, C., J. Gerteis, J. Moody, S. Pfaff, & I. Virk (eds) (2012). *Contemporary Sociological Theory* (3rd edition). Wiley-Blackwell.
- Calogero, R. M. (2004). A test of objectification theory: The effect of the male gaze on appearance concerns in college women. *Psychology of Women Quarterly*, 28(1), 16-21.
- Cassidy, T., Jones, R. & Potrac, P. (2009). Understanding athletes identities. In Cassidy, T., Jones, R. & Potrac, P. *Understanding Sports Coaching.* London, Routledge p. 93-112.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). *Bevolking; ontwikkeling in gemeenten met 100 000 of meer inwoners.* Geraadpleegd op 19 december 2016 van: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=70748NED&D1=0,2,4,16,18,20,22,24&D2=a&D3=0&D4=a&D5=l&HD=090707-1905&HDR=T&STB=G4,G2,G1,G3>

- Daamen, T., Veerman, H., Kalmthout, J. van, & Werff, H. van der (2013). SportAanbiedersMonitor 2012. Facts & figures. Arnhem: NOC*NSF/Mulier Instituut
- Deelen, I. (2011). Scoort sport?. Masterthesis Stadsgeografie. Universiteit Utrecht.
- Dijk, T. van (1988). News as discourse. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates)
- Dishman, R.K., Sallis J.F. & Orenstein, D.R. (1985). The determinants of physical activity and exercise. Public Health Rep.: 158–171.
- Donaldson, M. (1993). What is hegemonic masculinity? Theory and society, 22(5), 643-657.
- Djbleessed07 (2017). Ladies Highlights 02/09. Geraadpleegd op 19 december 2016 van: <https://www.youtube.com/watch?v=4L0--3peltw>.
- Edwards, A. & Skinner, J. (2009). Qualitative Research in Sport Management.
- Elling, A. (2015). Feminisering van sportieve ruimten. Agora, 31 (1), 20-23.
- Elling, A., & Knoppers, A. (2005). Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion. Journal of youth and adolescence, 34(3), 257-268
- Elling, A. & Selten, I. (2016). Werkzame elementen sportstimulering jongeren. Factsheet 2016/3. Utrecht: Mulier Instituut
- Elling A. & Ginneken, Z.J.M.S van, (2016). Sekse(on)gelijkheid in de sport. Een inventariserende studie naar deelname en waardering. Utrecht: Mulier Instituut.
- Engels, N., Petric, I. Vos, B de. (2015). Rapportage 2014 Media Standaard Survey (MSS).
- Es, K. van (2014). Jongeren in de sportvereniging. Utrecht.
- Evans, B. (2006). I'd Feel Ashamed. Girls' Bodies and Sports Participation. 547-561.
- Gemeente Utrecht (2011). Sportnota 2011-2016.
- Gemeente Utrecht (2015). Tabellenboek 'Hoe gezond ben jij?'
- Gemeente Utrecht (2016a). WistUdata. Geraadpleegd op 13 augustus 2017, van: <https://utrecht.buurtmonitor.nl/>.
- Gemeente Utrecht (2016b). Sportnota 2017-2020: Utrecht sportief en gezond.
- Gemeente Utrecht (2017a). "De Versnelling" Overvecht. Uit de startblokken.
- Gemeente Utrecht (2017b). Over de U-pas. Geraadpleegd op 13 augustus 2017, van: <https://www.u-pas.nl/over-u-pas>.
- GfK DAM (2016). Gemiddeld maandbereik 13+. Geraadpleegd op 19 december 2016 van: http://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/country_one_pager/NL/documents/GfK_Da m_gemiddeld_maandbereik_oktober_2016.pdf
- Grix, J. and L. Phillpots (2011) Revisiting the 'Governance Narrative'. Public Policy

and Administration (26) 1: 3-19.

Groeningen, H. van (2015). Factsheet: sportuitval en sportparticipatie van jeugdigen in de sport. NISB.

Google (2017). Sportvrouwen. Geraadpleegd op 11 september 2017 van: https://www.google.nl/search?q=sportvrouwen&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj0mry5ktrVAhVG2xoKHQ26AggQ_AUICigB&biw=1366&bih=662

Hallal P. C., Victoria C. G., Azevedo M. R., Wells J. C. (2006) Adolescent physical activity and health: A systematic review. *Sports Medicine*, 36, 1019–1030.

Hoffman, M. (2015). Panopticon. Geraadpleegd op 19 december 2016 van: <http://rampages.us/prntdvsualnrtrve/2015/11/18/panopticon/>

Hollander, J. A. (2004). The social contexts of focus groups. *Journal of contemporary ethnography*, 33(5), 602-637.

HUMAN (2012). Foucault – Durf te denken. Geraadpleegd op 4 september 2017 van: https://www.youtube.com/watch?v=Go3G06A_vIA.

Janssen (z.d.). Hyena's. Geraadpleegd op 9 september 2017 van: <http://www.outtoafrica.nl/animals/hyena.html>

LOVeST (z.d.). Kenmerken van een puber en de adolescent.

McCarthy, L.F. (1998), Why kids quit. *Family Life* 1: 54-56.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. (2007). Actieplan Krachtwijken. Den Haag.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2015). Rijksbegroting 2016 xvi Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Den Haag: VWS: 11.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (2016). Rijksbegroting 2017. Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Den Haag: VWS.

NISB (2015). Sport en bewegen als middel in het gezondheidsbeleid. Geraadpleegd op 19 december 2016 van: http://www.nisb.nl/beleid/sport-en-bewegen-als-middel/nisb-3luiken_gezondheidsbeleid-2015_.pdf

NOC*NSF (2016). Sportagenda 2017+. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF (z.d.). Ouderbetrokkenheid. Geraadpleegd op 11 augustus 2017 van: <https://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=7024>

NOS (2017a). Ruim 3,3 miljoen Oranjefans zagen winst tegen Engeland. Geraadpleegd op 4 augustus 2017 van: <http://nos.nl/artikel/2186391-ruim-3-3-miljoen-oranjefans-zagen-winst-tegen-engeland.html>.

NOS (2017b). EK selectie Oranje Leeuwinnen heeft brede internationale basis. Geraadpleegd op 4 augustus 2017 van: <http://nos.nl/artikel/2178190-ek-selectie-oranje-leeuwinnen-heeft-brede-internationale-basis.html>.

Pels, E. (2016). Omdat jongens jongens zijn en meisjes meisjes. Masterthesis Sportbeleid & Sportmanagement. Universiteit Utrecht.

- Postuma, M. (2014). Sport als doel, sport als middel of sport als economische waarde. Een kwalitatief onderzoek naar de beslissingen binnen het sportbeleid van 10 Nederlandse gemeenten en de invloed van actoren daarop. Masterthesis Sportbeleid & Sportmanagement. Universiteit Utrecht.
- Puwar, N. (2004). Space Invaders: Race, Gender and Bodies Out of Place. Berg Publishers.
- Rhee, D. van (2005) Onder, door of met elkaar, er schuilt nergens gevaar. Universiteit Utrecht.
- Schrijnder (2016). Holy shit weet je, die chicks gaan gewoon net zo hard als wij OF harder weet je wel. Masterthesis Sportbeleid & Sportmanagement. Universiteit Utrecht.
- Sille, E.A. (2011). The conventions of sport clubs: enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, Education and Society* (16)2: 241-253.
- Soewargana (2016). Overzicht Nederlandse medailles, mannen en vrouwen. Geraadpleegd op 19 december 2016 van: <https://www.trouw.nl/home/nederlandse-vrouwen-altijd-al-beter-op-olympische-spelen~ab99fd70/>
- Stokvis, R. (2011). Naar een sociologische theorie van de club
- Visser, K. (2012) AGORA - Magazine voor Sociaalruimtelijke vraagstukken, volume 2, pp. 30 – 31.
- Vu, M. B., Murrie, D., Gonzalez, V., & Jobe, J. B. (2006). Listening to girls and boys talk about girls' physical activity behaviors. *Health Education & Behavior*, 33(1), 81-96.
- World Health Organization (2017). Adolescent development. Geraadpleegd op 11 augustus 2017 van: http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/development/en/
- Woudstra, M. (2009). (Nooit) te oud om te sporten. Een onderzoek naar de betekenissen die ouderen geven aan de deelname aan sportactiviteiten. Faculty of Law, Economics and Governance Theses.
- Wodak, R. (1996). Disorders of discourse. London: Longman.
- Youtube (2017). Sportvrouwen. Geraadpleegd op 11 september 2017 van: https://www.youtube.com/results?search_query=sportvrouwen

Bijlagen

	Blz.
Bijlage A: Mail naar scholen	58
Bijlage B: Ouderbrief	59
Bijlage C: Beweegwinst	60
Bijlage D: Topiclijst	62

Bijlage A: Mail naar scholen

Beste meneer/mevrouw,

Voor de opleiding Sportbeleid & Sportmanagement doe ik mijn scriptie naar de sportparticipatie van meisjes van 12 tot en met 18 jaar in Utrecht. Voor dit onderzoek neem ik interviews af met jongeren. Graag zou ik op uw school interviews afnemen met een aantal scholieren.

Onderzoek

Het onderzoek heeft als hoofdvraag: "*Welke discourses zijn er te ontdekken in de manier waarop jongeren spreken en denken over sportparticipatie van meisjes?*". In interviews en zal deze vraag middels een aantal vragen worden beantwoord. Deze interviews duren ongeveer 30 minuten en zullen worden opgenomen. De resultaten van het onderzoek worden geanonimiseerd.

Wat gebeurt er met het onderzoek?

Naast dat ik aan het afstuderen ben, loop ik ook stage op de afdeling sport van de gemeente Utrecht. De gemeente Utrecht doet momenteel onderzoek naar de beweegredenen van sportparticipatie van jongeren. De resultaten van dit onderzoek zullen niet alleen voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt, maar ook om het beleid van de gemeente Utrecht beter te kunnen afstemmen op de sportbehoefte van jongeren.

Ik kom graag een keer langs om mijn onderzoek verder toe te lichten en de mogelijkheden te bespreken. Graag hoor ik van u of (en wanneer) dit kan. De interviews wil ik in de maand juni hebben afgenomen.

Alvast bedankt voor de reactie!

Met vriendelijke groet,

Simon den Heeten

Bijlage B: Ouderbrief

Beste ouder/verzorger,

Mijn naam is Simon den Heeten en ik volg de opleiding Sportbeleid & Sportmanagement aan de Universiteit Utrecht. Voor de opleiding Sportbeleid & Sportmanagement doe ik mijn scriptie naar de sportparticipatie van meisjes van 12 tot en met 18 jaar in de gemeente Utrecht. Voor dit onderzoek neem ik interviews af onder jongeren. Graag zou ik uw kind een aantal vragen stellen over het onderwerp.

Onderzoek

Het onderzoek heeft als hoofdvraag: "*Welke discoursen zijn er te ontdekken in de manier waarop jongeren spreken en denken over sportparticipatie van meisjes?*". In individuele interviews en groepsinterviews zal deze vraag middels een aantal vragen worden beantwoord. Deze interviews duren ongeveer 30 minuten en zullen worden opgenomen. De resultaten van het onderzoek worden geanonimiseerd.

Wat gebeurt er met het onderzoek?

Naast dat ik aan het afstuderen ben, loop ik ook stage op de afdeling sport van de gemeente Utrecht. De gemeente Utrecht doet momenteel onderzoek naar de beweegredenen van sportparticipatie van jongeren. De resultaten van dit onderzoek zullen niet alleen voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt, maar ook om het beleid van de gemeente Utrecht beter te kunnen afstemmen op de sportbehoefte van jongeren.

Mijn vraag aan u:

Wilt u via onderstaand formulier laten weten of u het goed vindt dat uw kind deelneemt aan het onderzoek? Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen via s.den.heeten@utrecht.nl.

Alvast hartelijk dank,

Met vriendelijke groet,
Simon den Heeten

Naam zoon/dochter:

Geeft u toestemming dat uw kind deelneemt aan een groepsgesprek over sport en bewegen?

Ja

Nee

Handtekening ouder:

Bijlage C: Beweegwinst

Aanleiding

Utrecht is de op drie na grootste stad van Nederland met bijna 340.000 inwoners, waarvan ongeveer 18.000 jongeren tussen de 12 en 18 jaar.

Onlangs werd de nota Sport geschreven waarin één van de ambities is om sporten en bewegen in de buitenruimte te stimuleren en specifieke aandacht te hebben voor jongeren. <https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/vrije-tijd/sport/sportbeleid> Jongeren stoppen vaak met sporten en het verenigingsleven als ze naar het voortgezet onderwijs gaan. Regelmatig worden jongeren in de openbare ruimte geassocieerd met overlast en criminaliteit, de term 'hangjongeren' wordt dan gebruikt. Echter slechts 3% van deze jongeren geven overlast.

Opdrachtbeschrijving

De Gemeente Utrecht wilt graag jouw hulp om erachter te komen wat jongeren beweegt. Sporten, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte is dus een thema waar momenteel veel aandacht voor is. Als jongeren op een bankje zitten te praten, word het snel als overlastgevend ervaren, dus halen we het bankje weg. Zouden we er niet liever een bankje bij moeten plaatsen? Hoe is de kwaliteit van openbare ruimte? Is er voldoende diversiteit in ontmoetingsplekken? Waarom worden jongerenvoorzieningen soms nog steeds aangelegd zonder de stem van de eindgebruiker daarin gehoord te hebben? Wanneer is de openbare ruimte zo aantrekkelijk dat je meer gaat sporten en bewegen?

In een stedelijk onderzoek willen we antwoord vinden op die vraag vanuit vier invalshoeken: openbare ruimte, sportaanbod in de openbare ruimte, verenigingsleven en anders- en ongeorganiseerd sporten.

Hoofdvraag: Wat zet jongeren tussen de 12 en 18 jaar in beweging en waar hebben jongeren behoefte aan?

Deelvragen jongeren tussen de 12 en 18 jaar in de buitenruimte

- 1) Waar verblijf je buiten en in je vrije tijd? En wat vind je van die plek? (foto)*
- 2) Waar zou je willen verblijven in je vrije tijd en wat is daarvoor nodig? (foto)*
- 3) Ben je lid van een vereniging? Welke? En wat bind jou? Wat zou er beter kunnen?*

Criteria

Deze opdracht mag zowel individueel als binnen een groep uitgewerkt worden. In principe werk je deze opdracht uit in de wijk waar jullie als groep in Periode 1 een sociaal onderzoek hebben verricht. Probeer aan te sluiten bij organisaties, sportverenigingen en scholen om op die manier je doelgroep te bereiken. Noteer de leeftijd, het geslacht en woonplaats (wijk) van de jongeren.

Indien je deze opdracht alleen uitvoert mag je je ook richten op studenten binnen het ROC Midden Nederland en het Grafisch Lyceum die binnen deze leeftijdsgroep vallen. Vraag hen wel expliciet of zij in Utrecht wonen.

Beoordeling

De opdracht is geslaagd als je per persoon minimaal 10 jongeren hebt geïnterviewd. Meer mag natuurlijk altijd! De kwaliteit van het interview is belangrijker dan het aantal. De resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd aan de Gemeente Utrecht en medewerkers van de afdeling Sport. Meerwaarde als je de jongeren ook uitnodigt om bij

deze bijeenkomst aanwezig te zijn, zodat zij ook aan de Gemeente Utrecht hun interesses en behoeften kenbaar kunnen maken.

Je wordt beoordeeld op basis van de kwaliteit van de uitwerkingen van de interviews en je inbreng binnen de presentatiebijeenkomst.

Beoordelingsmatrix

- De sociaal werker in opleiding toont aan over voldoende onderzoeksvaardigheden en gesprekstechnieken te beschikken;*
- De sociaal werker in opleiding laat zien zichzelf en zijn/haar onderzoek te kunnen presenteren;*
- De sociaal werker in opleiding toont aan te beschikken over een professionele beroepshouding, dit houdt in dat hij/zij:
 - actief luistert naar de jongeren;*
 - open staat voor de mening van een ander en niet zelf oordeelt maar vraagt wat de reden achter de mening is van de ander;*
 - een actieve en luisterende houding heeft tijdens het project en de presentatiebijeenkomst;**

Bonuspunt:

- De sociaal werker in opleiding is intrinsiek gemotiveerd en weet zijn/haar doelgroep te motiveren om deel te nemen aan het onderzoek en nodigt hen uit voor de presentatiebijeenkomst, zodat zij hun behoeften aan ambtenaren van de Gemeente Utrecht kunnen uiten;*

De sociaal werker in opleiding biedt ook de jongeren de gelegenheid om iets bij de presentatiebijeenkomst te vertellen / toe te lichten.

Bijlage D: Topiclijst interview

Introductie

- Opnemen en aantekeningen
- Bedanken voor het meedoen
- Voorstellen
- Uitleggen wat we gaan doen:
 - Onderwerp: hoe denken jongeren over sportende meisjes?
 - Het gesprek wordt opgenomen
 - Ga in gesprek met elkaar
 - Anoniem

Thema 1: betekenis sport (invullen)

- Toelichten wat ze hebben opgeschreven: één voor één doorvragen en aan elkaar
- Elkaar laten reageren op betekenissen: wat vind jij van dat antwoord in vergelijking met wat je hebt opgeschreven?

Aspecten van sport:

- Wie zit er op sport? Wat maakt dat dat zo is?
- Wie is er gestopt? Wanneer, waarmee en wat maakte dat je stopte?
- Hoe belangrijk zijn gezondheidsredenen bij sporten? Wat maakt dat dat zo is? Voorbeelden van wanneer belangrijk?
- Hoe belangrijk is winnen bij sport voor jou? Wat maakt dat dat zo is? Voorbeelden van wanneer belangrijk?
- Hoe belangrijk is het sociale aspect van sporten? Wat maakt dat dat zo is? Voorbeelden van wanneer belangrijk?

Thema 2: Sportwensen: blad laten toelichten

Aansluitend op de betekenis die je aan sport geeft staan hieronder nog vragen:

- Hoe zou jij willen sporten? Waarom? Voorbeelden
- Wanneer past een sport/sportclub bij jou? Waarom? Wat vindt je belangrijk?
- Heb je de mogelijkheden om te sporten zoveel je wil?

Thema 3: Thema 3: Masculiniteit en male gaze

Aansluitend op de belemmeringen in de sport:

- Hoe ziet een sportieve jongen eruit?
- Hoe ziet een sportief meisje eruit?
- Is er een verschil in het gedrag tussen jongens en meisjes op het gebied van sport? Hoe?
 - Wat vind je van jongens die sporten? Waarom?
 - Wat vind je van meisjes die sporten? Waarom?
 - Wat is een jongenssport? Waarom? Wat is een meisjessport? Waarom?
- Hoe wordt er gepraat over meisjes die sporten? Door wie? Hoe beïnvloedt dit jou?
- Hoe sport/praat je je als je alleen met jongens, meisjes of gemengd bent? Waarom?
- Hoe wordt er over mensen gepraat die slecht sporten? Voorbeelden?
- Wie zijn er beter in sporten: jongens of meisjes?
- Wordt er wel eens gepest tijdens sport? Hoe? Door jongens en/of meisjes?
- Wat vind je ervan als een meisje sportiever/sterker is dan een jongen?
- Voel jij je als meisje bekeken door jongens?
- Hoe is het om te sporten met jongens of in bijzijn van jongens? Is dat anders dan alleen met meisjes en hoe merk je dit?

Zijn er nog opmerkingen?

Dank voor medewerking

Invulblad: Betekenis sport

Wat vind je van sport? Geef minimaal 2 redenen waarom je dat vindt.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Invulblad: Sportwensen

Hoe wordt er gesproken over sport? Wat vinden mensen in je omgeving van dat jij wel/niet sport? Denk aan: klasgenoten, ouders, vrienden en anderen. Hoeveel waarde hecht jij aan hen?

Omgeving	Mening over sport	Hoeveel waarde hecht je aan ze?
Ouders		
Andere familieleden		
Vrienden		
Klasgenoten		
Media		
Overheid		
Anders namelijk		

Invulblad: Meisjes sport

Waarom denk je dat een meisjes minder sporten dan jongens (in Overvecht)?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....